

Vikten av att vara vacker

- En kvalitativ studie om unga kvinnors inställning till "den verkliga kroppen".

Alexander Wallentin
Linnea Glädt

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats (SOPA63)
Ht-14

Handledare: Johan Cronehed

ABSTRACT

Authors: Alexander Wallentin and Linnea Glädt

Title: The weight of being beautiful – a qualitative study about young women’s attitudes towards ”the real body”.

Supervisor: Johan Cronhed

Assessor: Weddig Runquist

The aim of this study was to examine young women’s attitudes towards the ”real bodies” exposed in the media as a protest towards the current slim body-ideal. The slim female body ideal has been criticized by both researchers as well as in the general public debate. Recently, though, a new trend seems to have emerged; ”the real bodies” are now taking place in the media in order counteract the unilateral and slim body-ideals. The ”trend” is relatively new and has therefore been largely ignored by researchers, and the studies that addresses the phenomenon tends to be of an quantitative approach. Given the medias influence on women’s body-image, we believe that a qualitative study regarding ”the real bodies-phenomenon” and its impact on young women is both relevant and necessary. In order to study the phenomenon we conducted six interviews. Using the Objectification Theory (Fredrickson & Roberts, 1997) we examined the respondent’s different definitions of ”real bodies” both in itself and in relation to the more dominant body-ideals, such as the slim-ideal and the fit-ideal. Further, we examined the different attitudes towards and usage of real bodies as a reference point in the respondent’s definition of themselves. We found that the real body is defined mostly by its flaws; real bodies tended to deviate from the dominating beauty ideals in this aspect. Further, we found that the real body was often put in relation to the slim and the fit body, which was a cause for shame. We could also discern a ”change-centric approach” towards the flaws that seemed to be characteristic of the real bodies, which indicated tendencies of self-objectification. The respondent’s usage of the real bodies as a reference point regarding the definition of themselves and their own bodies varied. Some of the informants used pictures of real bodies as a ”quick-fix” to increase their self-feeling regarding their own bodies. Other respondents used ”real bodies” in their search for inspiration for ”the perfect body”, which once again indicates a change-centric thinking regarding the body and its flaws.

Key words: Real bodies, Body-ideal, Self-objectification, Shame

Förord

I samband med sångerskan Molly Sandéns kampanj *Över min stolta kropp* som startades sommaren 2014 skapades heta debatter, inte minst i sociala medier. I samband med detta började vi intressera oss för kroppsideal och den problematik som kan medfölja ett samhälle där skönhet värderas väldigt högt. Samtidigt som de ”verkliga kroppar” som nu visas upp i medier strävar efter en mer inkluderande definition av skönhet kan förstås som positiv, kan dessa alternativa skönhetsideal även tänkas befästa de redan existerande och snäva skönhetsnormerna. Den verkliga kroppen och vikten av att vara vacker slår oss därför som viktig att undersöka, vilket denna studie ger oss möjlighet att göra.

Vi vill tacka vår handledare Johan Cronehed för tips och idéer under arbetets gång. Vi vill även rikta ett stort tack till våra pilotintervjupersoner och studiens respondenter; utan er hade denna undersökning inte varit möjlig.

Alexander Wallentin & Linnea Glädt

Helsingborg 2015-01-15

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Bakgrund och problematiserande forskningsbakgrund.....	5
1.2. Problemformulering	7
1.3 Syfte och frågeställningar.....	8
1.4 Begreppsmässiga klargöranden	9
1.4.1 <i>Den verkliga kroppen</i>	9
1.4.2 <i>Den hårda kroppen</i>	10
1.4.3 <i>Ideal</i>	10
1.5 Uppsatsens fortsatta disposition	10
2. Kunskapsläget	12
2.1 Artikel- och litteratursökning	12
2.2 Kroppen som samhällsvetenskapligt intresseområde.....	13
2.3 Tidigare forskning	15
2.4 Sammanfattning av kunskapsläget	19
3. Teoretiska utgångspunkter	20
3.1 Härledning av teori.....	20
3.1.1 <i>Socialkonstruktivismen och kroppen som social konstruktion</i>	20
3.1.2 <i>Feministiska grundtankar</i>	21
3.2 Objectification Theory	22
3.2.1 <i>Self-objectification</i>	24
3.2.2 <i>Skam</i>	26
3.3 Den hårda kroppen	27
4. Metod och metodologiska överväganden	29
4.1 Val av metod	29
4.2 Metodens förtjänster och begränsningar	30
4.3 Urval och tillvägagångssätt	31
4.4 Studiens tillförlitlighet.....	33
4.5. Forskningsetiska överväganden	34
4.5.1 <i>Vår relation till forskningsproblemet</i>	36
5. Resultat och analys	37
5.1 De fyra kroppstyperna.....	37
5.2 De tabubelagda bristerna och skammen	38
5.3 Den verkliga kroppen som objekt	40
5.4 En ”förändringsfokuserad inställning” till verkliga kroppar	42
5.5 Den verkliga plus sizekroppen?	44

5.6 Den hårda kroppen, den smala kroppen och den verkliga kroppen	46
5.7 Den verkliga kroppen och kroppsuppfattning	48
6. Avslutande diskussion	51
Referenslista	54
Bilaga 1	59
Bilaga 2	60
Bilaga 3	61
Bilaga 4	62

1. Inledning

1.1 Bakgrund och problematiserande forskningsbakgrund

Länge har det snäva, smala kroppsidealet kritiserats, både av forskare och i den allmänna samhällsdebatten. I en tid där individen utsätts för ett konstant och oundvikligt flöde av bilder och reklam som i princip uteslutande visar slanka, unga och attraktiva kroppar skapas en press på ungdomar (Johansson, Lindgren & Hellman, 2013:92). Svenska barn och ungdomar upplever i stor utsträckning missnöje rörande sin vikt och sitt utseende; unga kvinnor i åldern 16-29 i högre grad än andra grupper (Ungdomsstyrelsen, 2013). Kroppsideal skapas och upprätthålls främst av medier (Groesz, Levine, & Murnen, 2002:2), som uppvisar allt smalare kroppar (Silverstein et al. 1986:531). Medier uppmuntrar människor till att jämföra sig med dessa smala ideal (Bengs, 2000:1), men då majoritetens utseenden och kroppar inte stämmer överens med detta skönhetsideal (ibid.) är detta problematiskt, inte minst utifrån ett hälsoperspektiv. Flera studier påtalar ett samband mellan det slanka kroppsidealet som framställs i medier och ätstörningar (se bland annat Stice et al. 1994:838; Grabe, Hyde, & Ward 2008:460). Studier visar även att en rad andra negativa känslor och beteenden, däribland viktrelaterad utseendeångest och missnöjdhet med sin kropp (Harper & Tiggeman, 2008:655) har kopplats samman med allvarliga fysiska och även psykiska problem (Grabe et al. 2008:460). Missnöje rörande sin kropp kan alltså få stora psykiska konsekvenser, vilket är problematiskt på såväl det individuella som det strukturella planet - i en riksdagsmotion (Motion 2013/14:So664) framgår det att kostnaden för den psykiska ohälsan i Sverige uppgår till ungefär 70 miljarder kronor om året. Psykisk ohälsa är således en belastning för både individ och samhälle, och de individer som lider av psykisk ohälsa kommer ofta i kontakt med socialt arbete.

Detta smala kroppsideal har utvecklats i olika riktningar. Frisé, Gattario och Lunde (2014:32) beskriver i sin bok *Projekt Perfekt* hur smalhet är det karaktäriserande draget för rådande utseendeideal. Det stannar dock inte där; ”man ska vara smal på ’rätt sätt’” (ibid.), samtidigt som det finns många olika varianter av det smala idealet:

Det finns ett kurvigare smalt ideal, som presenteras till exempel i den populära Victoria's Secret Fashion Show, men samtidigt också ett ideal som är rakare, utan tydliga kurvor, och som ofta är det som presenteras av modeller på modevärldens catwalks. Det finns även ett sportigare smalt ideal, där det är viktigt att musklerna syns (...). Gemensamt för dessa ideal är smalheten, men den ideala formen på kroppen skiljer sig åt (ibid.).

Frisén et al. (2014:32) poängterar således hur ”oförlåtande” de väldigt specifika skönhetsidealen kan vara.

Även socialpsykologen Thomas Johansson (1999) instämmer i sin bok *Socialpsykologi – Moderna teorier och perspektiv* i detta resonemang, men han lyfter fram den vältränade kroppen som ett dominerande ideal. Johansson (1999:260) kallar fenomenet för *den hårda kroppen*, och han visar även på den fitnessstrend som idag råder. Johansson menar att den hårda kroppen är ”glatt, ’lagom’ muskulös, fettsnål och dynamisk (...)” (ibid.) och mer androgyn än tidigare. De tidigare könsbundna idealen där män skulle vara extremt muskulösa och kvinnor extremt små och smala har suddats ut; fitnesslivsstilen och den hårda kroppen både eftersträvas av och attraherar såväl män som kvinnor, och är således en gemensam referenspunkt för båda könen (Johansson, 1999:267). Denna förändring kan tyckas vara ett steg i ”rätt riktning”; ett steg mot ett samhälle där inte kön längre fungerar som en fängslande kategori som delar upp befolkningen i två kategorier, där den ena kategorin är tydligt överordnad den andra (Johansson, 1999:259). Johansson menar dock att det är av största vikt att granska sådana förändringar; ”Om vi inte skall riskera att idealisera utvecklingen bör vi vara öppna för de paradoxer och motsägelser som präglar den” (ibid.). Fitnessstrenden och den hårda kroppen strävar efter hälsa och kan tyckas suddas ut könsidentiteterna, men kan paradoxalt nog även leda till motsatt effekt (Johansson, 1999:262), och vid andra anblicken är dessa förändringar av kroppsidealet alltså inte helt oproblematiske.

När skillnaderna mellan mäns och kvinnors kroppar minskar, blir den svarande reaktionen att försöka tydliggöra sitt kön; Johansson ger exempel som att kvinnor skaffar silikonbröst och män framhäver mer ”maskulina” muskler (Johansson, 1999:268). När denna reaktion sätts i system blir den androgyna, hårda kroppen kontraproduktiv; tydliggörandet av könsspecifika attribut bygger åter upp de gränser som den hårda kroppen först rivit ner. Johansson menar att denna tendens går till överdrift: kroppens helhet går åt det könsneutrala hållet, men då får vissa specifika kroppsdelar istället representera de olika könen/könsskillnaderna och blir därmed ”laddade” (ibid.). Denna laddning av avgränsade kroppsdelar innebär även en stigande sexualisering av kroppen, där individer istället blir *objekt* (ibid.).

De socialpsykologiska teoretikerna Barbara L. Fredrickson och Tomi-Ann Roberts (1997:177) har grundat Objectification Theory, som utgår ifrån antagandet om att kvinnor lever i ett samhälle där de granskas och konstant riskerar att objektifieras. Teorin tar avstamp i sociokulturella och feministiska utgångspunkter, och tydliggör hur kvinnans kropp utsätts för

sexuell objektifiering, samt vilka specifika konsekvenser detta kan få, bland annat så kallad ”självobjektifiering”, skamkänslor och ångest.

Det extremt smala kroppsidealet har utifrån Johanssons (1999) resonemang utvecklats till ett mer vältränat och könsneutralt, men fortfarande smalt, kroppsideal. Klart står, både utifrån tidigare forskning och utifrån Johanssons resonemang, att det fortfarande finns snäva kroppsideal och krav på skönhet, speciellt hos kvinnor som i större utsträckning sexualiseras och objektifieras.

1.2. Problemformulering

Som vi ovan lyft fram har det tidigare, extremt smala skönhetsidealet fått konkurrens av den rådande fitnessstrenden, vilket karaktäriseras av hälsa, styrka och en mer androgyn form av skönhet. Denna trend tycks starkare än någonsin, samtidigt som det går att urskilja en motrörelse; en protest mot de slanka och vältränade kropparna kan skönjas genom den ökande trenden att visa upp kvinnors ”verkliga kroppar” i sociala medier och övriga medier.

Kimberly Bissell och Amy Rask (2010:644) belyser denna relativt nya trend och menar att olika reklam- och PR-kampanjer nu drivs i syfte att uppmuntra självmedvetenhet och självacceptans hos unga kvinnor. Fenomenet har fått stort genomslag i olika medier och det finns en rad kampanjer, forum, reklamer, artiklar, filmklipp och liknande som genom exponeringen av ”verkliga kvinnokroppar” vill skapa diskussion och ge upphov till en bredare definition av skönhet. Doves (2004) *Campaign for real beauty*, VeckoRevyns (2012, 2013) kampanj *Size Hero*, Molly Sandéns (se exempelvis Aftonbladet, 2014) hashtag-kampanj *#Överminstoltakropp*, Facebooksidan (u.å.) *En helt vanlig tjejkropp*, och hemsidorna *A beautiful body project* (2010) samt *My Body Gallery – What Real Women Look Like* (u.å.) är några internationella och svenska uppmärksammade exempel.

”Verkliga kroppar” är således ett aktuellt och omdiskuterat ämne inom den allmänna samhällsdebatten, vilket utgör en kontrast mot ämnets status inom forskningsvärlden, där verkliga kroppar fortfarande är ett relativt outforskat område. Utifrån den forskningsbakgrund som lyfts fram i föregående avsnitt, kan det dock sägas att de bilder på kroppar som visas upp i medier påverkar kvinnors kroppsuppfattning och i det långa loppet deras psykiska mående. Det är således av stor betydelse att granska det material som publiceras, vilket har gjorts av tidigare forskare (se avsnitt 2.3), men även att undersöka hur dessa bilder används, vilket tidigare forskning inte har fokuserat på.

Syftet med exponeringen av ”verkliga kroppar” tenderar att vara att skapa en mer inkluderande definition av skönhet och bidra till en mer positiv kroppsuppfattning hos kvinnor, och kan således förstås som ett steg i rätt riktning genom att utmana det stränga kroppsidealet. Samtidigt erbjuder de socialpsykologiska teoretikerna Fredrickson och Roberts (1997) ytterligare en dimension av exponeringen av kvinnliga kroppar. De menar att tendensen att granska och recensera kvinnors kroppar är en form av objektifiering som kan leda till olika problematiska känslor och beteenden såsom självobjektifiering, skam och kroppsovervakning (ibid.). Utifrån deras resonemang kan således exponeringen av verkliga kroppar, trots den goda intentionen, vara kontraproduktivt och ännu en form av objektifiering där fokus hamnar på kvinnans utseende och dess duglighet.

Utifrån den forskningsbakgrund som tidigare lyfts fram, tillsammans med Johanssons (1999:259) tidigare nämnda kommentar om vikten av att granska även till synes positiva förändringar av kroppsideal, är fenomenet relevant och viktigt att granska. Forskningen inom området tenderar att fokusera på de försök som görs att motverka det smala skönhetsidealet, men knappt någon vikt läggs på de nya, alternativa bilder av skönhet som framträder genom dessa försök. Med ovanstående forskning som bakgrund framhävs relevansen i att ta ett steg tillbaka och undersöka fenomenet ”den verkliga kroppen”. Forskning har tidigare främst fokuserat på hur presentationen av dessa kroppar i relation specifika kampanjer kan påverka kroppsuppfattningen, men i kvantitativ anda (se exempelvis Bissell & Rask, 2010, Swami & Smith, 2012). Studier har även fokuserat på kvinnors nivå av självobjektifiering efter att ha exponerats för bilder som visar smala kroppar (Harper & Tiggemann, 2008:655), även där med en kvantitativ ansats. Vi ser därför ett behov av att studera kvinnors relation till fenomenet ”verkliga kroppar” i en kvalitativ anda - hur uppfattas, definieras och används fenomenet den verkliga kroppen av kvinnor?

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet är att undersöka unga kvinnors inställning till och användning av fenomenet ”verkliga kroppar” utifrån ett objektifieringsteoretiskt perspektiv. Syftet bryts ner i följande frågeställningar:

- Hur definierar våra intervjupersoner ”den verkliga kroppen” i sig självt?
- Hur diskuteras och definieras ”den verkliga kroppen” i relation till andra, mer ideala kroppstyper?

- Hur tänker kvinnorna kring deras egen och andras kroppar utifrån fenomenet ”verkliga kroppar”, och hur använder kvinnorna fenomenet som referenspunkt i definitionen av deras egen och andra kvinnors kroppar?

1.4 Begreppsmässiga klargöranden

1.4.1 Den verkliga kroppen

Vi har valt att benämna ovannämnda fenomen för *den verkliga kroppen*. Det är svårt att göra en exakt avgränsning av begreppet verkliga kroppar; alla kroppar är verkliga, ingen kropp är överklig. Även en kropp som bantats ned och tränats upp, opererats, sminkats och stylats är ju verklig, inte minst i den bemärkelsen att den *finns*. Kroppstekniker, exempelvis träning, är vanliga i den hårda kroppens era (Johansson, 1999), det råder en omfattande fitness-trend vilket även innebär att ”verkliga kroppar” ofta stämmer överens med det hårda kroppsidealet. I ett försök att definiera begreppet ”verkliga kroppar” avser vi dock kroppar som inte retuscherats eller ”fixats”; kroppar som (kläs av och) exponeras via olika medier i syfte att visa en variation av kvinnokroppen för att understryka att det smala, vältränade ideal som förespråkas inte stämmer in på alla. Verkliga kroppar avser inte bara *bilder* på kroppar, utan även ”faktiska” kroppar.

”En verklig kropp” stämmer alltså inte nödvändigtvis in på det hårda och smala kroppsidealet, men kan göra det. De verkliga kroppar som visas upp genom denna trend representeras av alla möjliga kroppsformer och kroppstyper, men har gemensamt att de inte är retuscherade, eller när det gäller bilder; utger de sig åtminstone för att inte vara retuscherade. Verkliga kroppar kan således även innefatta ”hårda kroppar” såväl som ”smala kroppar”, varpå även dessa till viss del behandlas i analysen.

Vi har även övervägt att kalla fenomenet ”en vanlig kropp”, vilket istället skapar en fråga om normalitet; vanliga och ovanliga kroppar. Användningen av ett sådant begrepp kräver, enligt oss, en förståelse för vilken kroppstyp som är överrepresenterad och mer statistisk kunskap, vilket inte ryms inom uppsatsens ram. Vårt syfte är att undersöka våra intervjupersoners definition av och inställning till verkliga kroppar i alla dess former, ovanliga som vanliga, och komma så nära deras egen berättande som möjligt. Med detta som utgångspunkt anser vi att ”den vanliga kroppen” är ett missvisande begrepp i detta sammanhang; vi riktar inte in oss på de (o)vanliga kropparna, utan är snarare intresserade av våra intervjupersoners definitioner av verkliga kroppar; de som inte retuscherats.

Vi vill även förtydliga att när vi skriver om ”fenomenet verkliga kroppar” eller liknande, avser vi den trend som vi i avsnitt 1.1 och 1.2 påvisar; trenden att visa upp så kallade ”verkliga” kvinnokroppar i medier i syfte att utmana de rådande skönhetsnormerna.

1.4.2 *Den hårda kroppen*

Vid användningen av begreppet ”den hårda kroppen” avser vi Johanssons (1999:260) definition:

En glatt, ”lagom” muskulös, fettsnål och dynamisk kropp (...).

För mer ingående beskrivning av begreppet; se avsnitt 1.1 samt 3.3.

1.4.3 *Ideal*

Begreppet ideal förekommer löpande genom uppsatsen och är en central aspekt av fenomenet verkliga kroppar. Vi har valt att utgå ifrån följande definition:

Något önskvärt, förebildligt, ofta också ouppnåeligt. Ordet kan i vardagsspråket användas även om något konkret eller verkligt (Nationalencyklopedin, 2014).

Definitionen är, trots sin enkelhet, omfattande på så sätt att den belyser alla de aspekter vi behandlar i analysen: ideal kan beskrivas som eftersträvansvärda, men måste inte nödvändigtvis vara möjliga att uppnå. I studien används begreppet ideal främst för att beskriva de kulturellt rådande skönhetsidealen och skönhetsnormerna.

1.5 Uppsatsens fortsatta disposition

Hittills har vi redogjort för forskningsbakgrund och övrig bakgrund rörande fenomenet verkliga kroppar, samt problematiserat detta i en problemformulering. Därefter har vi redogjort för syftesformulering och frågeställningar, vilka fungerar som en röd tråd genom hela uppsatsen. Slutligen redogjorde vi för vårt resonemang rörande definitionen och användningen av begreppet *den verkliga kroppen* och andra, för studien, relevanta begrepp.

Nu kommer vi fortsättningsvis att inleda med att redogöra för den tidigare kunskap om (verkliga) kroppar som finns och är relevant, vilken är tänkt att fungera som uppsatsens bas och placeras därför tidigt i uppsatsen. Därefter presenterar vi de teoretiker och teoretiska utgångspunkter vi använder oss av i analysen, samt redogör för vad dessa utgångspunkter är

tänkta att tillföra i analysen. Vi redogör och argumenterar därefter för vårt metodval, och presenterar de förtjänster och begränsningar vi ser i vår valda metod. Vi beskriver och motiverar därefter urvalet, och urvalsprocessen. Vi redogör även för studiens tillvägagångssätt, där tanken är att på ett så transparent sätt som möjligt redogöra för studiens systematik. Därefter behandlar vi studiens tillförlitlighet, för att sedan redogöra de etiska överväganden vi gjort. Vi presenterar och analyserar sedan de resultat studien gett i ett integrerat resultat- och analyskapitel, där teoretiska poänger sammanvävs med både väntade och oväntade resultat. Uppsatsen avslutas därefter med en sammanfattande och avslutande diskussion som både sätter analysens bärande poänger på plats, och presenterar de fria tankar som uppkommit under uppsatsarbetet.

2. Kunskapsläget

I detta kapitel presenterar vi den tidigare kunskap som finns inom området och som är tänkt att utgöra ett ramverk för vår studie. Vi inleder med att presentera betydande teoretiker och relevanta resonemang om kroppen utifrån ett samhällsvetenskapligt perspektiv, i syfte att ge en inledning till kroppen som intresseområde. Därefter redogör vi för tidigare forskning rörande fenomenen idealkroppar och verkliga kroppar. Avslutningsvis summerar vi huvuddragen av den kunskap som presenteras, och redogör för hur vi gått tillväga för att tillgodogöra oss denna kunskap.

2.1 Artikel- och litteratursökning

För att sätta oss in i kunskapsläget inledde vi med att göra sökningar på databaserna LUBsearch, Libris, Google samt Google Scholar. Inledningsvis använde vi oss av relativt generella sökord såsom *body perception*, *real bodies*, *media bodies*, *ideal bodies* och *media influence*. Relativt snabbt fann vi artiklarna *Real women on Real beauty* (Bissell & Rask, 2010) samt *How not to feel good naked* (Swami & Smith, 2012), vilka fungerade som ursprungskällor och gav oss ledtrådar till vidare sökningar. Utifrån dessa artiklars referenslistor arbetade vi oss vidare till nya artiklar, nya referenslistor, och fann nya sökord såsom *thin-ideal*, *body-image*, *body-size*, *body-dissatisfaction*, *self-objectification*. På så vis skapade vi oss en bred bild av kunskapsläget kring både verkliga kroppar och idealkroppar, speciellt utifrån teman såsom mediers påverkan och kroppsuppfattningens samband med psykisk (o)hälsa. Vi har fokuserat både på kunskap om verkliga kroppar och om idealkroppar, då vi måste förstå idealkroppar för att förstå fenomenet verkliga kroppar. Inom forskningen ställs de verkliga kropparna i relation till idealkropparna (se avsnitt 2.3), vilket visar på vikten av att förstå båda fenomenen.

Efter eftersökningar enligt det sätt som beskrivs ovan, har vi satt oss in i tillgänglig litteratur inom området och därefter valt att presentera det vi anser vara mest relevant för studien. Detta urval har varit nödvändigt att göra med hänvisning till det begränsade utrymmet, samt för att hålla en röd tråd i studien. Samma och liknande slutsatser, speciellt rörande mediers påverkan på kvinnors kroppsuppfattning, görs av otaliga forskare. Urvalet av tidigare forskning har vi gjort utifrån vissa kriterier. Vi har valt bort studier och poänger som är irrelevanta på så sätt att de inte kopplas till verkliga kroppar, samt den forskning som vi bedömer skapar fel fokus i vår studie. Utifrån detta har vi valt att presentera de studier vi

bedömer vara representativa för de centrala och relevanta poänger som finns inom den tidigare forskningen, och som kan relateras till vår empiri.

2.2 Kroppen som samhällsvetenskapligt intresseområde

Det samhällsvetenskapliga intresset för kroppar har funnits under en längre tid, men Johansson (1999:236) konstaterar ändå att intresset har ökat och det har vuxit fram en diskurs kring kroppen. Detta kan ha många olika förklaringar; både inomvetenskapliga och utomvetenskapliga. Inomvetenskapliga förklaringar har sin grund i samhällsvetenskapens förändrade karaktär;

När det gäller de förstnämnda (inomvetenskapliga förklaringar, vårt tillägg) kan man inom dagens samhällsvetenskap iaktta en ökad differentiering och specialisering. Många författare eller vetenskapliga verk som idag räknas som tillhörande diskursen kring kroppen har tidigare definierats som civilisationsteori, allmän teori och feministisk forskning (Johansson, 1999:236).

Utomvetenskapliga förklaringar kan vara svårare att definiera, men Johansson (1999:237) menar att det faktum att kroppen och dess utseende får extremt stort utrymme i massmedier troligtvis har med intresseutvecklingen att göra. Genom massmedier och reklam utsätts människor dagligen för bilder av unga, vackra och framgångsrika personer, och allt eftersom medierna växer och blir mer populära, påverkas allt fler av dessa budskap och ideal (ibid.). Det har även utvecklats en mängd kroppstekniker, såsom olika bantnings- och träningsmetoder, vilka fungerar som verktyg för att nå sin idealkropp (ibid.).

Det skapas alltså ideal att eftersträva och verktyg för att nå dem, samtidigt som det riktas hård kritik mot fokuset på kroppen och utseende, inte minst ifrån feministiska håll. Att det vuxit fram en diskurs kring kroppen är enligt Johansson (ibid.) tätt relaterat till utvecklingen inom olika inomvetenskapliga, centrala och teoretiska diskurser. Feminismen är en av dessa, där kroppen och det kroppsliga länge varit föremål för stort intresse (ibid., Bengs, 2000:24). Judith Butlers (1999) *Gender Trouble – Feminism and the Subversion of Identity* räknas som ett grundläggande feministiskt verk – ett verk vars kritik mot 1960-talsfeministernas distinktion mellan kön och genus har provocerat många. Under 1960-talet började engelsktalande feminister skilja mellan kön (sex) och genus (gender); där kön representerar det biologiska könet och genus det socialt och kulturellt konstruerade könet (Moi, 1997:71). Visserligen framhäver en sådan distinktion genus som socialt konstruerat, men att sätta de olika begreppen i en dikotomi medför således att kön blir något ”naturligt”, vilket Butler

(1999:11) kritiserar. Hon sätter sig emot tanken om konstruktionen av kön som något okonstruerat. Butler (1999:13) menar att kroppen i sig själv är en konstruktion; den saknar därmed könad betydelse innan den sätts i ett könande diskursivt sammanhang, och kön existerar således inte i en prediskursiv kontext. Butler är dessutom välkänd för sina resonemang kring performativitet, vilka går ut på att könstillhörighet konstrueras genom språk och handlingar; det är således någonting man gör. Detta synliggörs i följande citat:

(...) the substantive effect of gender is performatively produced and compelled by the regulatory practices of gender coherence. Hence, within the inherited discourse of the metaphysics of substance, gender proves to be performative – that is, constituting the identity it is purported to be. In this sense, gender is always a doing, though not a doing by a subject who might be preexist the deed. (Butler, 1990:33).

Butler erbjuder således många intressanta, om än provocerande, och problematiserande tankar kring kroppen.

Ytterligare en teoretiker som varit av stor betydelse för diskursen kring kroppen, vars resonemang Butler ofta utgår ifrån, är den franska filosofen Michel Foucault. Foucault (2003) är en huvudperson för resonemang rörande makt och diskurser, och i sin bok *Övervakning och straff* resonerar han kring kroppen utifrån maktaspekter. Han berör ämnen som kroppsbestraffning och fängelsestraff, vilka han ser som en form av samhällelig disciplinering av individen (ibid.). Den kroppsliga disciplineringen utvecklas i takt med samhället och blir mer sofistikerad, subtil och individualiserad, och fungerar som ett sätt för samhället att kontrollera individer (ibid.). Foucault (2003:140) skriver om *de fogliga kropparna*, vilket syftar till att beskriva just detta; samhällets disciplin leder till undergivna, övade och fogliga kroppar som är starka och kapabla, men som lyder order och går därmed att styra.

Johansson (1999:238) menar att ”den klassiska frågan om aktör respektive struktur” präglar all teoretisering om kroppen - inte minst inom feminismen, men det är även tydligt i Foucaults resonemang som beskrivits ovan. Denna klassiska fråga handlar antingen om hur individer underordnas samhället, vars förtryck och disciplinering ”ristas in i kroppen”, eller formulerar teorier kring kroppens relation till konsumtion och reklam (ibid.).

Johansson (1999:242) anför även Erving Goffman som bidragande till diskursen kring kroppen, bland annat genom sina resonemang kring *statussymboler*. I sin bok *Stigma – Den avvikandes roll och identitet* belyser Goffman (2001) bland annat hur individers ”sociala information” representeras genom olika symboler. Han nämner både statussymboler eller prestigesymboler, som ställs i motsats till stigmasymboler - vilka synliggör ”förnedrande”

brister och ger sprickor i individens fasad med omgivningens nedvärdering som konsekvens (Goffman, 2001:52). Det som avviker ifrån statusmarkörens normalitet befäster just normaliteten; att något är ”avvikande” bekräftar även att det finns en norm att avvika ifrån (Goffman, 2001). För att applicera Goffmans resonemang på teoretiserandet kring kroppen, kan alltså kroppen själv vara en symbol som ger den sociala information som kan ligga till grund för stigma - kroppen blir en markör.

2.3 Tidigare forskning

I enlighet med det som nämns i problemformuleringen kan det skönjas ny trend; en motreaktion mot det rådande, extremt smala och ofta ouppnåeliga skönhetsidealet. ”Verkliga kroppar” är, som vi påpekat i problemformuleringen, ett aktuellt och omdiskuterat tema inom den allmänna samhällsdebatten, vilket utgör en kontrast mot ämnets status inom forskningsvärlden. ”Riktiga kroppar” och även ”riktiga kvinnor” som forskningsområde är relativt nytt och utforskat (Bissell & Rask, 2010:661, Swami & Smith, 2012:153,162) – som vi påpekar i problemformuleringen intresserar sig forskning inriktad på skönhetsideal främst för det smala, normativa ideal som tagit störst plats i medier, och dess påverkan på unga kvinnor. De studier som gjorts inom området ”riktiga kroppar” tenderar att ha kvantitativa ansatser och att fokusera på kampanjers påverkan på hur kvinnor - och i längden samhället - uppfattar skönhet, hur detta står i relation till olika former av psykiska besvär såsom ätstörningar och negativ kroppsuppfattning, samt hur effektiva diverse kampanjer är i deras strävan efter att vidga synen på skönhet.

Det har gjorts vissa litterära verk och poängar (se exempelvis *Projekt Perfekt* av Frisé, Gattario & Linde, 2014) som behandlar ”verkliga kroppar” ur liknande aspekter som vi gör. Projekt Perfekt har dock en annorlunda approach då de fokuserar på kroppens status som ”ofärdig” och som ett projekt.

Vi har även, under vår sökning efter tidigare kunskap, stött på diverse examensarbeten som har vissa likheter med vår studie. I dessa uppsatser har tendensen dock varit att fokusera på kroppsideal och kroppsuppfattning utan inriktning på verkliga kroppar (se exempelvis Rosang & Blad, 2014). Vissa arbeten (se exempelvis Andersson & Stokvold, 2012 och Johansson & Muul, 2013) har haft inriktning på de ”verkliga kroppar” som sprids i medier, men då fokuserat på specifika kampanjer och/eller aspekter av detta, varför de alltså skiljer sig ifrån vår studie.

Gemensamma drag hos tidigare studier inom området ”verkliga kroppar” är att de utvärderar olika kampanjers effektivitet i förhållande till det uttalade syftet att främja en positiv kroppsuppfattning hos kvinnor. Dessutom tenderar de att vara komparativa; forskarna jämför kvinnors kroppsuppfattningar och psykiska välbefinnande efter att ha exponerats för smala respektive normalstora eller ”realistiska” modeller. För att genomföra undersökningarna används främst två stimuli; videoklipp och bilder på smala respektive ”normalstora” kvinnor. En studie som använt sig av bilder är Bissell och Rask (2010) *Real women on real beauty*. Som vi nämnt ovan är hudvårdsföretagets Doves kampanj *Campaign for Real Beauty* en uppmärksam kampanj som lanserades 2004 i syfte att förändra skönhetsidealet genom att använda modeller i olika storlekar, åldrar, etniciteter och former som inte nödvändigtvis passar in i skönhetsnormen (Bissell & Rask, 2010:646). Studien intresserar sig för om kampanjen lyckas med att vidga kvinnors uppfattning av skönhet och attraktivitet, både hos sig själva och hos andra kvinnor (Bissell & Rask, 2010:662). Författarna delar upp 138 kvinnor i olika grupper, som slumpvis får se en bild på en av Doves ”normalstora” modeller, eller en av tre manipulerade bilder där Dovemodellens ansikte Photoshopats in i tre olika kroppar (motsvarande en muskulös kropp, en extremt smal kropp samt en så kallad ”plus sizekropp”). På så sätt vill de undersöka deltagarnas uppfattning om likheter mellan dem själva och med de olika modellerna, hur och om kvinnorna tycker att modellen representerar ”riktiga kvinnor”, och huruvida deltagarna tycker att modellens kropp borde vara en idealbild för andra kvinnor (Bissell & Rask, 2010:651). Författarna undersöker även hur de bilder som visas påverkar deltagarnas självdiskrepans, det vill säga kvinnornas upplevelse av skillnad mellan deras egen kropp och den kroppstyp som visas. Studien visar inga skillnader i nivån av självdiskrepans beroende på vilken kroppstyp deltagarna får se (Bissell & Rask, 2010:663). Resultaten bekräftar därmed inte författarnas hypotes om att de deltagare som får se bilder på Dovemodellen och plus sizemodellen uppger en lägre nivå av diskrepans mellan självbilden och idealbilden. Däremot visar resultaten andra fynd: deltagare som i hög grad utövar social jämförelse med modellen de ser (oavsett vilken modell som visas) uppger i större utsträckning självdiskrepans mellan deras självbild och idealbild (ibid.), och uppger dessutom mer kritiska uppfattningar av den modell och kroppstyp de får se (Bissell & Rask, 2010:662). Studien visar även att de deltagare som tenderar att hålla med om samhällets smala skönhetsideal i större utsträckning är missnöjda med deras nuvarande kropp (Bissell & Rask, 2010:663, 656), och att deltagarna i störst utsträckning upplevde likhet till Dovemodellen. Dessutom uppfattades Dovemodellen som den kroppstyp som både bäst representerade ”riktiga” kvinnor i Amerika, såväl som den kroppstyp

amerikanska kvinnor borde ha som ideal gällande kroppsform och storlek. (Bissell & Rask, 2010:660). Självdiskrepansen framstod generellt sett som hög, och en kortvarig exponering för en av Doves reklamer inte är trolig att förändra kvinnors uppfattning och eftersträvan av idealet (Bissell & Rask, 2010:663). Slutsatsen vad gäller kampanjens effektivitet är därmed att fler företag, genom reklamer och kampanjer som representerar varierade kroppstyper och storlekar, måste bidra till kampen mot det smala skönhetsidealet – en enda reklamkampanj är således inte nog (Bissell & Rask, 2010:664).

Utifrån den motrörelse mot smala skönhetsideal (se avsnitt 1.2) som idag är tydlig, kan det sägas att Dove inte är ensamma i sitt initiativ; en stor del av motrörelsetrenden består av att visa upp mer realistiska kvinnokroppar, exempelvis genom att använda sig av normalstora modeller. Flertalet forskare har intresserat sig för kvinnors påverkan av modeller med realistiska och normalstora kroppstyper, men studierna visar något motsägelsefulla resultat. Å ena sidan finns överensstämmande resultat om smala modellers negativa influenser på kvinnors kroppsbild, och normalstora kvinnors positiva/oskadliga effekter. Philippa C. Diedrichs och Christina Lee (2011:643) finner att användandet av normalstora modeller kan relateras till en betydligt mer positiv kroppsbild jämfört med användandet av smala modeller. Emma Halliwell och Helga Dittmar (2004:119) visar överensstämmande och kompletterande resultat: användandet av smala modeller i reklamer leder till en högre kroppsrelaterad ångest hos kvinnor som internaliserat det smala skönhetsidealet, jämfört med normalstora modeller eller reklamer utan modeller. Helga Dittmar och Sarah Howard (2004:788) har funnit att negativa reaktioner är vanliga hos de som ser bilder på smala modeller, om deltagaren har en internaliserat smalhetsidealet. Samtidigt menar de att deltagare som i hög grad internaliserat det smala idealet, och som dessutom har en tendens att engagera sig i så kallad ”social comparison” (social jämförelse, vår översättning) inte påverkas lika positivt av exponeringen för ”normalstora” modeller. Halliwell och Dittmar (2004:105) menar att modebranschens användande av smala modeller tenderar att stödjas med argumentet att ”smalhet säljer, samtidigt som det finns tidigare studier som inte påvisar några skillnader i försäljning beroende på reklammodellens kroppsstorlek. Detta styrker, enligt dem, anledningen att använda attraktiva modeller med större kroppsstorlek i reklamer för att undvika att öka kroppsrelaterad ångest hos kvinnor utan att påverka försäljningen av produkten (Halliwell & Dittmar, 2004:104, 120). Även Helga Dittmar, Emma Halliwell och Emma Stirling (2009:66) kommer fram till att de extremt smala kvinnliga modeller som generellt sett används i reklam och i massmedier, leder till en negativ kroppsuppfattning hos kvinnor när de jämför och upplever skillnader mellan deras nuvarande kropp och idealkroppen.

Samtidigt finns forskning som indikerar att kvinnors kroppsbild kan påverkas negativt genom att se normalstora kvinnor i tv-reklamer. Anschutz et al. (2009:274) fann att när kvinnor ser modeller med realistiska kroppar i tv-reklamer kan det leda till negativa effekter på kvinnornas kroppsbild, vilket alltså indikerar att användandet av ”realistiska” modeller i reklamer inte är så positiva och effektiva som de förutsätts vara. Anschutz et al. (2009:272, 274) studerade effekten av att kvinnor ser reklam med antingen smala modeller eller modeller med ”realistiska kroppar” – det vill säga normalstora eller något överviktiga - vilket visar att deltagare som har fått se reklamer med riktiga kvinnor kände sig ledsnare och åt mindre. Det finns alltså motsägelsefulla resultat, vilket Anschutz et al. (ibid.) försöker förklara. Reklamer med ”normalstora” modeller, såsom Doves reklamer som användes i studien, refererar tydligt till skönhetsidealet och fokuserar på (de normalstora) modellernas kroppsstorlek, medan reklamerna som innehöll smala modeller snarare fokuserade på produkten istället för modellens vikt. Detta kan leda till att kvinnor påminns om det smala skönhetsidealet, vilket följaktligen kan höja självmedvetenheten rörande deras egna kroppar, och även svårigheterna för dem att leva upp till det smala idealet (ibid.). Dessa insikter kan vara en förklaring till varför deltagarna hade en mer negativ stämning och åt mindre (ibid.).

För att få klarhet i forskningens motsägelsefulla resultat, undersöker Swami och Smith (2012:154) hur olika TV-program påverkar humör, utseendeångest och negativ kroppsuppfattning hos kvinnliga tittare. De fokuserar på en brittisk TV-serie som, genom att visa upp nakna/lättklädda ”riktiga” kroppar/kvinnor, vill få kvinnor att känna sig attraktiva och nöjda som de är, istället för att motivera och hjälpa dem att gå ned i vikt. Förhoppningen är att uppmuntra tittarna och bidra till en positiv kroppsbild (Swami & Smith, 2012:153). Innan Swami och Smiths undersökning stod det oklart vilken effekt TV-seriens konstruktion av ”riktiga kvinnor” har på tittarnas kroppsbilder, vilket författarna menar är en viktig forskningsfråga med hänvisning till liknande TV-programs popularitet (Swami & Smith, 2012:154). Författarna lät kvinnliga deltagare titta på tre trettiominutersklipp; ett som innehöll kvinnor med ”riktiga kroppar” och ett som visade kvinnor som passar in i det smala skönhetsidealet. Hypotesen var att det program som visade riktiga kroppar skulle leda till en mer positiv kroppsbild hos tittarna, jämfört med det program som visade smalare kroppar. Resultatet bekräftade inte hypotesen; videoklippen som visade ”riktiga” kvinnor ledde till att den kroppsrelaterade ångesten och missnöjdheten rörande vikt ökade, även om det inte kunde påvisas någon signifikant påverkan på humöret (Swami & Smith, 2012:162). Resultaten hos de deltagare som fick se ”realistiska kroppar” var alltså jämförbara med resultaten hos de deltagare som fått se smala kroppar. Studiens slutsatser stämmer således överens med tidigare

undersökningar (exempelvis Anschutz et al., 2009) som visar en negativ påverkan på humör och matintag efter att ha sett reklamer med ”riktiga kvinnor” jämfört med reklamer som visare smala modeller (ibid.).

2.4 Sammanfattning av kunskapsläget

Det samhällsvetenskapliga intresset för kroppen fortsätter att öka (Johansson, 1999:236), och många teoretiker har intresserat sig för kroppen utifrån aspekter såsom relation till samhället, makt, disciplinering och kroppen som verktyg för uttryck. Inom feminismen är kroppen ett uppmärksammat tema, och feministiska ansatser är vanliga inom den forskning som gjorts inom området. Sammanfattningsvis visar tidigare forskning hur dagens skönhetsideal är smalt och vältränat, ofta ouppnåeligt, och hur dessa skönhetsideal kan påverka kvinnors kroppsuppfattning och i längden psykiska mående. Tidigare forskning tenderar att fokusera på jämförelser av ”normalstora” modeller och ”smala” modeller, jämföra och mäta effekter, förutse konsekvenser och utvärdera diverse utsnitt av ”motrörelsen” mot de rådande, smala skönhetsnormerna. Det finns således ett glapp i forskningen, en lucka som visar bristen på kvalitativt inriktade studier med fokus på kvinnors användning av ”verkliga kroppar”. Ovan presenterade forskning visar oeniga resultat rörande effektiviteten av användningen av normalstora modeller, dess påverkan på kvinnors kroppsuppfattning och vilka åtgärder som kan och bör vidtas för att förändra synen på vad som räknas in i definitionen ”vackert”. Kravet på att kvinnokroppar ska vara eller räknas som just ”vackra” framstår som grundläggande – det förstås att det är definitionen på skönhet som bör förändras och bli mer inkluderande, inte kravet på skönhet i sig som ifrågasätts. En kvantitativ ansats, att knyta an sin forskning till specifika stimuli och att jämföra realistiska kroppar med smala kroppar tenderar att vara de främsta angreppssätten inom området, vilket visar på behovet av en mer kvalitativt inriktad studie som undersöker kvinnors användning av och inställning till verkliga kroppar. Kvalitativa studier inom området kroppar och utseende finns, *Projekt perfekt* är ett exempel på en sådan, men de kvantitativa är överrepresenterade. Vår kvalitativa studie är dessutom inriktad på just verkliga kroppar, vilket skiljer vår uppsats från mängden.

3. Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel redogör vi för studiens teoretiska ramverk. För att fullt ut kunna applicera studiens teoretiska utgångspunkter i analysen, redogör vi först kortfattat för kunskapsläget rörande de socialkonstruktivistiska och feministiska huvudpoänger som teorierna vilar på. Vi presenterar därefter de teoretiker och teoretiska utgångspunkter vi använder i studien. Fredrickson och Roberts (1997) *Objectification Theory* (Objektifieringsteorin, vår översättning) fungerar som uppsatsens bärande teori, och kompletteras med de objektifieringsteoretiskt tolkade begreppen *Self-objectification* (självobjektifiering, vår översättning) och *skam*. Även Thomas Johanssons (1999) resonemang kring *Den hårda kroppen* presenteras.

Användningen av Objectification Theory samt nedan presenterade begrepp i analysen möjliggör en fördjupning av studien; istället för att ensidigt kartlägga användandet och uppfattningen av verkliga kroppar kan vi tillägga ytterligare en dimension. Med hjälp av våra valda teoretiska verktyg vill vi synliggöra dolda aspekter av kvinnornas tankar kring deras och andras verkliga kroppar, och ge möjliga förklaringar till våra intervjupersoners resonemang rörande dessa kroppars relation till kvinnornas kroppsuppfattning.

3.1 Härledning av teori

3.1.1 Socialkonstruktivismen och kroppen som social konstruktion

Vivien Burr (1995:2-3) menar att socialkonstruktivism handlar om ett kritiskt förhållningssätt gentemot kunskap som tas för given. Det finns enligt socialkonstruktivismen ingen objektiv sanning om verkligheten som kan nås genom observationer; vår världsbild är inte ett resultat av en objektiv verklighet, utan snarare utav vårt sätt att kategorisera och tolka vår omgivning och det vi upplever (ibid.). "Verkligheten" skapas och ges mening genom våra kategoriseringar och förkunskaper (ibid.). Ett socialkonstruktivistiskt synsätt på kroppen innebär således att kroppen tillmäts betydelse och "görs" genom olika sociala processer: Burr (ibid.) menar att kunskap konstrueras och upprätthålls av sociala processer. Normativa sätt att se på världen är inte förankrade i en objektiv verklighet, utan skapas enligt Burr (1995) genom social interaktion mellan människor, vilket också är anledningen till socialkonstruktivismens intresse för socialt samspel, speciellt språk. Det finns en koppling mellan kunskap och sociala handlingar - den sociala interaktionen mellan individer medför olika sociala konstruktioner av världen, där vissa handlingar normaliseras och uppfattas som självklara medan andra handlingar förstås som onormala eller otänkbara (ibid.). De

socialkonstruktivistiska teoretikerna Peter Berger och Thomas Luckmann belyser detta i följande citat:

While it is possible to say that man has a nature, it is more significant to say that man constructs his own nature, or more simply, that man produces himself (Berger & Luckmann, 1991:67).

Socialkonstruktivism fungerar enligt Schilling (2012:75) som ett ”paraplybegrepp” för de perspektiv som ser på kroppen som konstruerad och formad av samhället; kroppen tillskrivs betydelse genom sociala processer och ”görs” således genom social interaktion, exempelvis genom språket. Det finns olika socialkonstruktivistiska perspektiv på kroppen, vilka ofta skiljer sig åt i frågan om till vilken grad kroppen bör ses som en social konstruktion (ibid.). Bland annat inom feminismen, som är en ”gren” av socialkonstruktivismen, är denna fråga uppmärksammas och relevant (se exempelvis Butlers resonemang som presenteras i avsnitt 2.2).

3.1.2 Feministiska grundtankar

Mänskligheten är maskulin och mannen definierar kvinnan, inte sådan som hon är i och för sig utan i hennes förhållande till honom själv. Hon betraktas inte som en självständig varelse utan är bara vad mannen bestämmer att hon ska vara. Man kallar henne också för ”könet” och menar därmed att hon för mannen framstår först och främst som könsvarelse. Hon definieras och differentieras i förhållande till mannen, och inte han i förhållande till henne. Hon är den oväsentliga gentemot den väsentliga. Han är Subjektet, det Absoluta – hon är det Andra (de Beauvoir, 1973:12).

Ovanstående citat är hämtat ur *Det andra könet* av Simone de Beauvoir (1973). Boken har kommit att räknas som ett feministiskt grundverk, och utgångspunkten är kvinnan som ”det andra könet”; det vill säga kvinnan som avviker ifrån den manliga normen. De resonemang som synliggörs genom ovanstående citat kan uppfattas som omoderna då de är skrivna utifrån 40-talets samhälle och jämställdhetsaspekter. Trots detta fångar de Beauvoir en grundläggande tanke inom feminismen, nämligen tanken om samhällets könsmaktsordning; ett patriarkalt samhälle där kvinnan underordnas mannen. Genusvetaren Tina Mattsson (2010:47) menar att könsmaktsordningen innebär en samhällelig ordning där mannen är normen; han har både mer makt och större tillgång till de maktpositioner varifrån kvinnan

systematiskt utesluts. Mannen ifrågasätts eller definieras inte som kön, utan uppfattas snarare som könsneutral på ett sätt som inte kvinnor gör (ibid.).

de Beauvoir (1973:162) har gett upphov till meningen ”Man föds inte till kvinna, man blir det”, vilken otaliga gånger har citerats och diskuterats bland annat av feminister. Citatet ger en ingång till diskussionen om kön och genus som sociala konstruktioner, vilken är fundamental inom feminismen. Butler (1999) ägnar sig, som vi nämner i avsnitt 2.2, i *Gender Trouble* bland annat åt att kritisera distinktionen mellan kön och genus; hon menar att denna distinktion felaktigt uppmuntrar till synen på ”kön” som något objektivt och oföränderligt, när fenomenet kön snarare är både konstruerat och konstruerande. Butler (1999:43) använder de Beauvoirs ovan nämnda citat för att belysa hur ”kvinnan” står i en konstant utveckling; konstruerandet av kvinnan har inget slut och en person blir aldrig en ”färdig” kvinna; kön görs och fortsätter att göras genom repeterade och könsgörande handlingar.

Strävan efter att både synliggöra och begripliggöra könsmaktsordningen är karaktäristisk för många feministiska teoretiker, men Mattsson menar att feminism inte är en enhetlig teoretisk tradition, varpå det snarare kan vara rimligare att tala om ”feminismer” i plural (Mattsson, 2010:47). Olika grenar av feminismen kan därmed ha olika tankar om kroppen som en social konstruktion. Liberalfeminister tenderar att utgå ifrån att kvinnor och män skiljer sig åt kroppsligt men i övrigt är lika: de fysiologiska skillnaderna är endast fysiologiska, och ska därför inte förknippas med vissa ”kvinnliga” eller ”manliga” egenskaper (ibid.). Radikalfeminister menar ofta också att det finns biologiska skillnader mellan män och kvinnor, men tenderar att fokusera på att dessa skillnader används för att förtrycka kvinnor; kvinnor förtrycks på grund av sin ”kroppsliga olikhet” (ibid.), vilket även synliggör föreställningen om kvinnan som ”den Andra”.

Inom feminismen har det alltså, precis som inom andra sociokulturella traditioner, länge poängterats att kroppen har fler aspekter än den biologiska (Fredrickson & Roberts, 1997:174). Feministiska teoretiker har på olika sätt visat att könsskillnader inte beror på skillnader i den fysiologiska och biologiska kroppen. Snarare beror dessa olikheter på att pojkar och flickor socialiseras på olika sätt, samt olikheterna i mäns och kvinnors status- och maktpositioner (ibid.).

3.2 Objectification Theory

Barbara L. Fredrickson och Tomi-Ann Roberts (1997) har utvecklat teorin Objectification Theory som bygger på socialkonstruktivistiska tankar om kroppen och könsskillnader som

sociala konstruktioner. Även feministiska grundtankar om kvinnans samhälleliga underordning och utsatthet för sexuell objektifiering är grundläggande inom teorin; sexuell objektifiering av kvinnor är teorins centrala tema. Den feministiska forskaren Sandra Bartky har föreslagit en, inom forskningsvärlden välkänd, definition av begreppet sexuell objektifiering:

A person is sexually objectified when her sexual parts or sexual functions are separated out from the rest of her personality and reduced to the status of mere instruments or else regarded as if they were capable of representing her (Bartky, 1990:26).

Utifrån Bartkys (1990) resonemang innebär sexuell objektifiering således att särskilja kvinnans kropp och dess funktioner ifrån hennes person, och låta dem representera *henne* som helhet; hon blir behandlad som en kropp.

Objectification Theory bygger på antagandet att kroppar och könsskillnader inte bara bör ses ur biologiska aspekter, utan även ickebiologiska (Fredrickson & Roberts, 1990:174). Författarna använder den socialt konstruerade kroppen som utgångspunkt, och skillnader mellan könen ligger således inte nödvändigtvis i det fysiska könet, utan snarare i det faktum att män och kvinnor socialiseras in i olika könsroller med olika förväntningar och förutsättningar (ibid.). Teorin ställer kvinnokroppar i en sociokulturell kontext, och är tänkt att utgöra ett verktyg för att förstå hur det är att vara kvinna i en kultur där kvinnokroppen konstant sexuellt objektifieras (Fredricksson & Roberts, 1997:173). De är också intresserade av vilka möjliga specifika konsekvenser denna objektifiering kan få; de nämner skam, ångest, samt de något svåröversatta begreppen ”peak motivational states” samt ”awareness of internal bodily states” (Fredrickson & Roberts, 1997).

Sexuell objektifiering kan variera till karaktären, men Fredrickson och Roberts framhäver dock ett karaktärsdrag som präglar all sexuell objektifiering:

The common thread running through all forms of sexual objectification is the experience of being treated as a body (or collection of body parts) valued predominantly for its use to (or consumption by) others (Fredrickson & Roberts, 1990:174).

Kvinnans kropp både inspekteras och utvärderas konstant av andra, vilket oftast sker genom en sexualiserande ”visuell inspektion av kroppen” (Fredrickson & Roberts, 1997:175). Detta kallar teoretikerna *gazing*, vilket på svenska betyder ungefär ”att blicka” eller ”att spana”. Att använda blicken är en diskret strategi för att på ett sexualiserande vis granska och utvärdera

kvinnokroppen; vilket även medför att gazing är vanligt förekommande i sammanhang där kvinnan ”är passiv”, såsom vardagliga situationer eller ”everyday practices” (ibid.). Genom denna tendens att konstant sexualisera kvinnokroppen finns enligt Fredrickson och Roberts (1997:175) således ett lika konstant utrymme att objektifiera kvinnan;

Always present in the contexts of sexualized gazing is the potential for sexual objectification (Fredrickson & Roberts, 1997:175).

Då gazing, generellt sett, förekommer överallt och ofta utan kvinnans medgivande eller ibland ens vetskap, är det svårt för kvinnor att undvika sammanhang där det finns en risk att bli sexualiserad och objektifierad (Fredrickson & Roberts, 1997:176). Således kan det förstås som att objektifieringen ofta kan ligga utom kvinnans kontroll.

Sexualiserande och objektifierande gazing förekommer inom tre olika områden: interpersonella och sociala möten, där kvinnor enligt Argyle och Williams (1969:409) känner sig mer iakttagna och uttittade än män, visuella medier som skildrar sådana möten, samt ”gazing-uppmuntrande” visuella medier med fokus på kroppar och kroppsdelar (Fredrickson & Roberts, 1997:176.). Bilder på män tenderar att fokusera på ansikte och huvud, medan bilder på kvinnor istället, ibland enbart, visar kroppen eller kroppsdelarna (ibid.). Att låta vissa, mer eller mindre ”laddade” kroppsdelar representera kvinnan är utifrån Bartkys (1990:26) definition en tydlig form av objektifiering, vilket kan vara problematiskt speciellt då massmediers budskap enligt Fredrickson och Roberts (1997:177) i princip är oundvikliga för kvinnor och flickor.

Utifrån det objektifieringsteoretiska huvudresonemang vi presenterat ovan, är således objektifieringen av kvinnor en normaliserad företeelse; det syns både i mediers porträttering av kvinnan och genom den sexuella granskning kvinnan konstant utsätts för i vardagen. Detta kan få stora individuella konsekvenser (se ovan i detta avsnitt), varav de vi bedömt mest relevanta som verktyg för uppsatsens analys presenteras nedan.

3.2.1 Self-objectification

Bengs (2000:39) menar att flickor ”lär sig” att skönhet är något viktigt och eftersträvansvärt, och att denna skönhet speciellt är menad att visas upp för män. McKinley och Hyde (1996:184) menar att skönhet främst karaktäriseras av smalhet, och att kvinnor anses vara ansvariga för sitt utseende – kvinnor uppmuntras till att genom olika former av ansträngningar kontrollera det för att passa in i skönhetsidealet (McKinley & Hyde, 1996:184).

Fredrickson och Roberts (1997:178) belyser hur andras uppfattning av kvinnans kropp kan påverka hennes liv; kvinnor tycks kunna använda ett attraktivt yttre som betalningsmedel för att bli väl behandlad. En attraktiv (det vill säga; smal) kropp kan således ge positiva förutsättningar. Gällande överviktiga kvinnor kan det istället dras paralleller till exempelvis sämre social rörlighet samt sämre ekonomiska och utbildningsmässiga prestationer, både i relation till män och till kvinnornas föräldrar (ibid.). Utifrån detta resonemang kan det sägas att kvinnor behandlas olika och därmed har olika förutsättningar beroende på kroppens utseende; och uppmuntras alltså till att vara attraktiva. Detta skapar vad vi här väljer att kalla ett ”skönhetskrav”; i ett samhälle där kvinnlig skönhet inte bara är synonymt med smalhet utan även är ett centralt medel för att nå social och ekonomisk framgång, uppmuntras kvinnan till att bry sig om och ta ansvar för sitt utseende (Fredrickson & Roberts, 1997:180). En möjlig och problematisk konsekvens av att konstant granskas och objektifieras, är att kvinnan socialiseras till att ”internalisera betraktarens perspektiv på sin fysiska kropp” (Fredrickson & Roberts, 1997:177), vilket Fredrickson och Roberts (1997:179) kallar för *self-objectification* (självobjektifiering, vår översättning). Denna självobjektifiering tar sig uttryck i en kraftig självmedvetenhet; genom att vanemässigt granska, övervaka, värdera och förändra sin kropp utifrån andras preferenser (ibid.) tar kvinnan kontroll över sitt fysiska utseende. Objektifieringsteoretikerna McKinley och Hyde (1996:183) använder begreppet self-surveillance (självövervakning, vår översättning) och menar att denna kroppsövervakning är nödvändig för kvinnor, då det krävs att konstant se sig själv ur andras perspektiv för att säkerställa att hon når upp till de kroppsideal som råder och på så vis undviker negativa bedömningar. Det kan uppfattas som utseendefixering eller fåfänga, men då kvinnans utseende kan ha stor påverkan på många aspekter av hennes liv, fungerar självmedvetenheten snarare som en strategi för att kunna förutse och styra över hur hon uppfattas och behandlas av andra, och är därmed ett sätt att ta kontroll över sitt liv (Fredrickson & Roberts, 1997:180).

Viktigt att påpeka är att denna strategi inte nödvändigtvis är medveten (Fredrickson & Roberts, 1997:179). McKinley och Hyde (1996:183) menar att kroppsidealerna, genom internaliseringen, snarare framstår som ett val än ett resultat av samhällets press – ”Women themselves want to be ’beautiful’”.

Den centrala poängen är alltså utifrån Fredrickson och Roberts (1997) teori att kvinnors utseende ger positiva eller negativa förutsättningar för hennes övriga liv, där smalhet och attraktivitet belönas och övervikt (vilket framstår som motsatsen) istället straffas. En vanlig strategi för att hantera detta är att internalisera andras perspektiv på sin egen kropp (self-objectification), där kvinnan ser på och behandlar sig själv som ett objekt, för att kunna

förutse och styra över hur hon kommer att bemötas av andra (Fredrickson & Robert, 1997). Hon granskar sig själv utifrån samma ram som andra granskar henne, och modifierar sedan sin kropp för att bättre passa in i den idealbild hon internaliserat. Om hon inte når upp till dessa ideal, kan negativa känslor såsom skam uppstå (ibid.).

3.2.2 Skam

Sociologen Charles Horton Cooley (1922:184) myntade begreppet *the looking-glass self*, eller *spegeljaget* som det benämns på svenska. Begreppet avser hur människans självbild skapas genom att se sig själv ur någon annans ögon, och Cooley menar att både stolthet och skam kan uppstå som en följd av detta. The looking-glass self tenderar att präglas av tre huvudsakliga principer; föreställningen om hur vi framstår inför någon annan, föreställningen om hur den andra personen reagerar eller bedömer detta, samt ”some sort of self-feeling, such as pride or mortification” (ibid.).

Cooley (ibid.) menar att det andra elementet; föreställningen om hur den andra personen bedömer en, är speciellt viktigt:

The thing that moves us to pride or shame is not the mere mechanical reflection of ourselves, but an imputed sentiment, the imagined effect of this reflection upon another's mind. This is evident from the fact that the character and weight of that other, in whose mind we see ourselves, makes all the difference with our feeling. We are ashamed to seem evasive in the presence of a straightforward man, cowardly in the presence of a brave one, gross in the eyes of a refined one, and so on. We always imagine, and in imagining share, the judgments of the other mind (...) (Cooley, 1922:184).

Skam är således en effekt av att se sig själv ur någon annans perspektiv, men kräver också en föreställning om vad ”den andra” kommer att tycka. Scheff och Starrin (2013:189) resonerar kring skambegreppet och menar att känslorna som följer att uppfatta sig själv som ”avvisad, ovärdig eller otillräcklig” (ibid.) kan förklaras genom flera olika termer. Skam är på så sätt en form av ”gruppbeteckning på en familj av emotioner och känslor” (ibid.) som följer att uppfatta sig själv negativt ur någon annans perspektiv. Fredrickson och Roberts (1997:181) stämmer in i Scheffs och Starrins resonemang kring skamkänslor, och menar att skam är ett resultat av kombinationen ”negativ självbild” och ”risken för social exponering”. När kvinnor reflekterar kring sina kroppar och upplever att de inte passar in i det internaliserade idealet, samtidigt som de (exempelvis genom gazing) riskerar att utsättas för en sådan exponering som någon annans bedömning av en själv innebär, kan alltså skam tänkas uppstå. Scheff och Starrin

(2013:189) menar att begreppet skam i vardagsspråket används i en stram mening, och ofta sätts i samband med kris och vanära (ibid.). Enigt författarna är dock den vardagliga användningen av begreppet något snäv; skam behöver inte stå i relation till någon av dessa mer dramatiska termer, utan kan uppkomma enbart genom fantasier och ta sig uttryck som bland annat ”anspråkslöshet, blyghet, låg självkänsla, dåligt samvete eller vad som skulle kunna kallas för ’finkänslighetsskam’” (ibid.).

Med skam följer känslor som att vara ”liten”, att vara värdelös och maktlös, att vara exponerad och därmed en strävan efter att gömma sig eller försvinna, och skamkänslor kan alltså vara smärtsamma och svåra att hantera (Tangney et al, 1996:1257). Sammanfattningsvis kan det sägas att skamkänslor är plågsamma effekter av att se sig själv negativt ur någon annans perspektiv. Då det tenderar att finnas ett glapp mellan kvinnans verkliga kropp och dagens ideal (se exempelvis Wolf, 1991), samtidigt som dessa skillnader konstant riskerar att exponeras genom exempelvis gazing, blir detta glapp ”ett recept för skam” (Fredrickson & Roberts, 1997:181).

3.3 Den hårda kroppen

Detta avsnitt är till viss del en sammanfattning och upprepning av det som presenteras om den hårda kroppen under avsnittet 1.1.

Socialpsykologen Thomas Johansson (1999) menar att det vuxit fram en fitness-trend; en trend som sakta börjar ersätta både det extremt smala kvinnliga kroppsidealet, såväl som det överdrivet muskulösa manliga idealet. Denna trend kännetecknas av det Johansson kallar den hårda kroppen; ett begrepp som avser en kropp som är ”glatt, ’lagom’ muskulös, fettsnål och dymanisk (...)” (Johansson, 1999:260). Den hårda kroppen både attraherar och eftersträvas av både män och kvinnor; den kan därför beskrivas som mer androgyn än tidigare ideal (Johansson, 1999:267). Detta mer könsneutrala skönhetsideal kan lätt förstås som ett enbart positivt steg i riktningen mot ett mer jämställt samhälle där traditionella och fängslande köns-kategorier suddats ut. Johansson påpekar dock relevansen i att ifrågasätta och granska även till synes positiva förändringar;

Om vi inte skall riskera att idealisera utvecklingen bör vi vara öppna för de paradoxer och motsägelser som präglar den (Johansson, 1999:259).

Johansson (1999:260) beskriver den hårda kroppen som ”ett oinfriat löfte”; detta fenomen avslöjar tveklöst stora möjligheter till förändringar, men har dessvärre även blivit ett verktyg

för att ”återinföra ännu skarpare könsdistinktioner”. Som ovan nämnts är den hårda kroppens form i grunden könsneutral, då dess lagom muskulösa, fasta och dynamiska karaktär eftersträvas av och attraherar både kvinnor och män; Johansson beskriver den som en gemensam referenspunkt för båda könen (ibid.). Det problematiska med detta relativt androgyna kroppsideal är att både män och kvinnor tenderar att svara genom diverse ansträngningar att försöka tydliggöra sitt kön; Johansson (1999:268) ger exempel som att kvinnor plastikopererar bröstet och fyller dem med silikon, och män fokuserar sin träning på att framhäva sina ”maskulina” muskler. Vissa specifika kroppsdelar får representera kvinnor respektive män och skillnaden mellan dessa två kön; dessa kroppsdelar blir laddade (ibid.). Vissa kroppsdelar får mer fokus än andra; Johansson ger exempel som bröst, magar och stjärtar, och menar även att kravet på dessa kroppsdelars perfektion avseende form, hårdhet och attraktivitet ökar (ibid.). Kroppen sexualiseras och objektifieras således, vilket ovanstående teoretiska utgångspunkter problematiserar.

Den hårda kroppen är alltså ett fenomen som vid första anblicken tycks mer könsneutralt och därmed mer positivt än tidigare könsbundna ideal. Samtidigt kan detta fenomen vara kontraproduktivt, då det paradoxalt nog både river ner och sedan bygger upp nya könsdistinktioner vilket således upprätthåller polariseringen av könen (Johansson, 1999). Att ha den hårda kroppen som teoretisk utgångspunkt i en studie om verkliga kroppar kan tyckas motsägelsefullt, men är av stor relevans då en av studiens frågeställningar behandlar intervjupersonernas inställning rörande verkliga kroppar utifrån en jämförelse med den hårda kroppen.

4. Metod och metodologiska överväganden

4.1 Val av metod

I processen att välja metod ställdes vi först inför ett avgörande angående om en kvalitativ eller kvantitativ ansats var mest lämplig för vår studie. Vårt syfte är att nå intervjupersonernas egen inifrånförståelse rörande verkliga kroppar; inställningen till och användningen av detta fenomen. En kvantitativ studie genom enkäter valde vi bort direkt då vi anser att denna metod inte är i enlighet med vårt syfte att nå individens inifrånförståelse. Kvantitativa intervjuer är ett annat kvantitativt alternativt som är strukturerade i den bemärkelsen att frågorna är identiska; de ställs i en given ordning vid samtliga undersökningstillfällen, olika svarsalternativ erbjuds, och frågorna är specifika på ett sådant sätt att det inte finns utrymme för följdfrågor eller att be om utvecklade svar (Bryman, 2011:203, 229). Kvalitativa studier ger, till skillnad från kvantitativa, utrymme för följdfrågor, utveckling och flexibilitet, vilket underlättar i strävan att nå individens egen inifrånförståelse (Bryman, 2011:413). Med detta som utgångspunkt valde vi att genomföra en kvalitativ studie. Vi ansåg oss behöva en metod där vi tilläts att ställa frågor, följdfrågor och utveckla resonemang. För att nå denna inifrånförståelse bedömde vi två metoder vara lämpliga: individuella intervjuer och fokusgrupper.

Fokusgruppsundersökningar är en form av intervju som enligt Bryman (2011:206) genomförs genom att ställa öppna frågor och låta respondenterna diskutera dessa teman och frågeställningar gemensamt i grupp. Diskussionen övervakas och styrs enligt Alvehus (2013:87) av en moderator. Vidare menar Alvehus (ibid.) att det är gruppinteraktionen som är av intresse vid en fokusgrupp; det är inte enbart de åsikter som synliggörs i fokusgruppen som är intressanta, utan även hur dessa attityder formas och kommer till uttryck genom socialt samspel, samt vilka reaktioner dessa åsikter får av de andra deltagarna. Det är alltså individen som gruppmedlem som är undersöks (Bryman, 2011:446). Denna metod hade kunnat generera intressanta diskussioner om verkliga kroppar och hade möjligtvis även gett nya aspekter av fenomenet som vi själva inte i förväg tänkt på, och denna interaktiva aspekt hade så sett kunnat till en fördel för vår studie. Dock är det denna fördel som, för oss, även är dess begränsning: individens utrymme är mindre i en fokusgrupp än i en individuell intervju, och det finns därmed risk att individens åsikter av olika skäl inte kommer fram i en fokusgrupp (Alvehus, 2013:88). Det är möjligt att intervjupersonerna inte skulle våga yttra avvikande åsikter eller helt enkelt inte komma till tals, vi skulle i så fall missa individens egen

inifrånförståelse vilket alltså går emot vår studies syfte, och vi bedömer därför denna metod som olämplig för vår studie.

Individuella, kvalitativa intervjuer kan genomföras med olika grader av struktur, vilka brukar benämnas ostrukturerad intervju eller semistrukturerad intervju (Bryman, 2011:415). Båda varianter tenderar att vara följsamma efter respondentens svar och det är därmed möjligt att anpassa studiens fokus efter de teman som tas upp under intervjun (Bryman, 2011:413). Vid ostrukturerade intervjuer utgår forskaren ifrån ett eller få övergripande teman, kring vilka diskussionen är fri, och denna typ av intervjuer brukar ofta liknas vid ett vanligt samtal (Alvehus, 2013:83). Semistrukturerade intervjuer har däremot ett större mått av struktur genom vissa förutbestämda intervjufrågor, teman och liknande för att rikta in intervjun på vissa ämnen, men bibehåller ändå ett stort mått av flexibilitet och respondenten har stora möjligheter att styra intervjuns innehåll (ibid.). På grund av vår strävan att rikta in intervjun på vissa frågeställningar, och samtidigt behålla flexibilitet ansåg vi att semistrukturerade, kvalitativa intervjuer var den mest lämpliga metoden, vars fördelar och nackdelar vi diskuterar nedan.

4.2 Metodens förtjänster och begränsningar

Det finns både styrkor och svagheter med metoden; både vad gäller kvalitativa intervjuer i sin helhet, och vad gäller semistrukturerade intervjuer som mer specifik metod. En stor fördel med kvalitativa intervjuer är enligt Bryman (2011:441) just möjligheten att ställa frågor och rekonstruera olika händelser; enligt Alvehus (2013:80) är själva interaktionen mellan forskaren och intervjupersonen en fördel då forskaren tillåts undersöka känslor och motiv, åsikter rörande vissa fenomen och liknande. Vi ser det även som en förtjänst att få vara ensam med intervjupersonen då det minimerar risken för att personen utsätts för påverkan av andra gruppdeltagare; men det är även viktigt att minnas vår egen eventuella påverkan som forskare. Alvehus (2013:82) menar att intervjun inte bara handlar om insamling av information utan även är en social praktik där det handlar om hur individerna presenterar sig själva och sin anpassningsförmåga till sociala normer; det finns en risk att intervjun blir mer av ett rollspel än ett samtal som speglar individens faktiska kunskap, förståelse och upplevelser. Semistrukturerade intervjuer har också både för- och nackdelar; vi som forskare tillåts ställa öppna och relativt spontana frågor, och därmed spetsa in oss på de ämnen som intresserar oss och är relevanta för studien. Detta kan dock innebära en risk att intervjun blir ett ”förhör”, varpå vi enligt Alvehus (2013:83) måste vara vaksamma på att verkligen lyssna på det

individen säger. Semistrukturerade intervjuer kan således vara både inkluderande och exkluderande; inkluderande på så vis att vi diskuterar det vi frågar efter, men exkluderande på så sätt att vi riskerar att missa eventuellt relevanta ämnen vi inte tänkt på att fråga efter. Genom att använda oss av kvalitativa, individuella, semistrukturerade intervjuer riskerar vi alltså att missa diskussionsämnen som eventuellt kommit fram under en gruppdiskussion, och vi riskerar även att påverka vår intervjuperson genom vår närvaro och genom inspelningsmomentet. Dock väger fördelarna över; genom dessa intervjuer tillåts vi att komma individen nära, diskutera fritt och öppet men ändå i anknytning till studiens valda tema. Vi kan ställa följdfrågor och gräva djupare i det som intresserar oss, samtidigt som vi tillåts ta ett steg tillbaka och låta individen styra diskussionen.

4.3 Urval och tillvägagångssätt

För att genomföra studien har vi gjort flera avgränsningar och urval; det första handlade om vilken målgrupp vi skulle vända oss till. Vi inledde med att höra oss för med två släktingar i 18-årsåldern, en kille och en tjej, enbart i syfte att undersöka om studien över huvud taget var genomförbar och hjälpa oss i urvalsprocessen, varpå dessa inte bör räknas som pilotintervjuer. Dessa samtal visade att både tjejen och killen kände till fenomenet ”verkliga kroppar” mycket väl, men båda två var överens om att fenomenet handlade om kvinnor. Utifrån detta, samt det faktum att de ”verkliga kroppar” som florerar i medier tenderar att i princip uteslutande vara kvinnokroppar och rikta sig mot kvinnor, var det ett givet val att rikta in studien på just kvinnor.

Efter att ha satt oss in i tidigare forskning valde vi därefter mellan olika åldersgrupper. I en rapport ifrån Ungdomsstyrelsen (2013) framgår det att tjejer i åldern 16-29 i högre grad än övriga grupper upplever oro över sin vikt och sitt utseende, och vi valde därmed att hålla oss inom denna åldersram. I *Projekt Perfekt* visar Frisé et al. (2014:87) hur ungdomars kroppsuppfattning är som allra sämst vid 18 års ålder. Detta, i kombination med den medvetenhet om fenomenet som visade sig i samtal med den 18-åriga kvinnan, ledde till att vi bestämde oss för att rikta in undersökningen på 18-åriga tjejer.

Det andra steget var att komma i kontakt med 18-åriga tjejer, och här stötte vi på problem. Vi kontaktade gymnasieskolor i södra Sverige (se bilaga 1) för att höra oss för och fråga om de skulle kunna tänka sig att hjälpa oss att hitta ungefär 6-8 intervjupersoner. Ett sådant urval skulle kunna kallas för ett bekvämlighetsurval. Ett bekvämlighetsurval innebär enligt Alvehus

(2013:68) att rikta sig till exempelvis skolor, vilket kan vara problematiskt då urvalet kan spegla en viss grupp eller kategori, snarare än ett visst fenomen.

Skolorna svarade på våra mail och förklarade att de inte hade möjlighet att hjälpa oss, och vi stod då utan intervjupersoner.

Vi arbetade fram en intervjuguide, och valde att hålla denna relativt tematisk för att komma åt intervjupersonernas fria tankar rörande kroppen och så spetsa till det genom att fråga om verkliga kroppar.

Vi kontaktade den tjej som ställt upp på den första genomförbarhetskollen, och hon tipsade oss om en annan tjej som kunde tänka sig att ställa upp på en pilotintervju. Vi kontaktade henne och genomförde en pilotintervju med henne i syfte att utvärdera våra frågor samt få en inblick i vilka möjliga svar våra frågor kan få (Bryman, 2011:259). Efter detta framställde vi en färdigarbetad intervjuguide (se bilaga 2).

Utifrån pilotpersonen gjorde vi sedan ett snöbollsurval, vilket innebär att en eller flera individer som är relevanta för studien och dess tema, används för att få ytterligare kontakt med nya respondenter (Bryman, 2011:196). Vi skickade ett mail till den tjej som ställt upp på pilotintervju, som hon i sin tur vidarebefodrade till andra tjejer i 18-årsåldern (se bilaga 3). Dessa tjejer hörde i sin tur av sig till oss. Vi fick relativt snabbt ihop 6 stycken intervjupersoner, vilket vi delvis tror beror på att vårt enda sökkriterium är att kvinnorna är i 18-årsåldern. Snöbollsurvalet är fördelaktigt då det är ett relativt effektivt sätt att nå respondenter, men kan samtidigt vara problematiskt då forskaren riskerar att hamna inom ett nätverk av människor som känner varandra (Alvehus, 2013:68). Snöbollsurval är en urvalsmetod som inte syftar till att generera representativa slutsatser (Bryman, 2011:196), varpå det vårt urval, och därmed vårt resultat, således inte bör förstås som representativt för en hel population.

Vi genomförde sex intervjuer som var mellan 30 till 45 minuter långa. Under intervjuerna använde vi oss utav bandspelare för att få med allt som sades, vilket alla respondenter samtyckte till, och därefter transkriberade vi materialet. När vi återger citat i analysen är dessa citat varsamt redigerade; vi har tagit bort vissa ord (exempelvis ”va?”) som försvårar läsbarheten i citaten och som inte är av relevans i sammanhanget. I återgivningen av citaten har vi valt att behålla vissa talmarkörer såsom *dom*, *mej*, *sej* och *dej* i syfte att belysa att det är just citat ur en intervju. Vi har även använt följande markeringar uppsatsens angivna citat: ”(...)” samt ”...”. Den första markeringen anger utesluten passage i citatet. Den andra markeringen avser ett avbrutet tal.

Vi inledde kodningsprocessen med att läsa igenom materialet för att skapa oss en översiktlig bild av hur vi skulle kunna arbeta. Därefter formulerade vi analysfrågor som kan fungera som verktyg för att besvara våra frågeställningar. Jönson (2010:8) menar att ett så kallat analyschema utgör ett bra underlag för att koda och analysera materialet; utifrån analyschemat säkerställs det att vi ställer samma frågor till materialet och alltså letar efter samma mönster i varje intervju. Kodningen beskrivs som ett sätt att sortera materialet utifrån synliggjorda och intressanta kategoriseringar och begrepp (Jönson, 2010:56). Användningen av ett analyschema kan även, enligt Jönson (2010:103), vara ett sätt att undvika ett alltför stort hopp mellan teori och analys. Vi utformade därför ett analyschema med Jönsons (2010:8) exempel som inspiration (se bilaga 4). Med analyschemats hjälp kodade vi sedan materialet manuellt, och skapade vad Bryman (2011:525) kallar en slags katalog. Därefter granskade vi kritiskt de funna koderna i syfte att upptäcka eventuella mönster, samband eller liknande. Till sist vi våra upptäckter med stöd i våra teoretiska utgångspunkter.

Vad gäller arbetsfördelning, har vi har strävat efter ett arbete som är enhetligt, genomarbetat och som har en ”röd tråd”, varpå vi har valt att göra alla delar tillsammans istället för att dela upp det. Vid sökning av information har vi använt varsin dator för att söka, men vi har skrivit alla delar tillsammans för att språket ska vara enhetligt genom hela arbetet.

4.4 Studiens tillförlitlighet

Begreppen *validitet* och *reliabilitet*, som är centrala i fråga om metodens tillförlitlighet, förutsätter att det finns en “sann” verklighet, vilket socialkonstruktivismen sätter sig emot (Bryman, 2011:354). Då vi vår studie utgår från socialkonstruktivistiska antaganden, utgår vi istället från Brymans (2011:355) återgivning av Lincoln & Gubas (1985:316) kvalitativt anpassade alternativ; *tillförlitlighet* och *äkthet*. Det finns en rad olika kriterier för varje begrepp (Bryman, 2011:354-357), och vi presenterar nedan en sammanfattande svarsbild av dessa. För att vår undersökning ska vara tillförlitlig genomför vi den noggrant, öppet och ärligt genom att vara tydliga med vår egen påverkan på materialet (se nedan i detta avsnitt), noga redogöra för olika överväganden som gjorts (se avsnitt 4.1), hur vi samlat in data och tydligt presentera varje steg i vår undersökning (se avsnitt 4.3). På det vis som framkommer i Val av metod är metoden lämplig i relation till vårt syfte och våra frågeställningar, vilket även höjer tillförlitligheten. Vi är öppna med de reservationer och tveksamheter som framkommer under studiens gång för att läsaren själv ska få full insyn och själv kunna göra ett avgörande kring studiens trovärdighet. För en tillförlitlig studie krävs det vidare att vi som forskare är

medvetna om att det är omöjligt att nå objektivitet; vi påverkar det material som undersöks och därmed det resultat studien presenterar (Bryman, 2011:355).

Alvesson (2011:10) menar att intervjuer är ”en socialt och språkligt komplex situation (...) Intervjuberättelser kan lika gärna betraktas som resultat av politiska överväganden, intrycksstyrning eller följande av skript (till exempel för politiskt korrekt prat) (...)”. På så sätt är vår roll som forskare inte helt oproblematiserad; intervjun består av ett socialt samspel där vi kan påverka intervjupersonen i lika hög grad som andra deltagare i en fokusgrupp skulle kunna göra. Detta går dock inte att undvika; i all typ av forskning, både kvantitativ och kvalitativ, där respondenten är medveten om att hen undersöks, kan svaren således påverkas och formas efter denna medvetenhet. Alvesson (2011:11) menar att det är av stor vikt att forskarna inte idealiserar intervjun genom att anta att respondenten är ”en kompetent och moralisk sanningssägare som handlar i vetenskapens tjänst och frambringar de data som krävs för att avslöja hennes ’inre’...”. Utifrån Alvessons resonemang kan det alltså sägas att vi måste vara medvetna om vårt insamlade materials begränsningar; ”allt” går inte att fånga genom en intervju; vissa upplevelser, erfarenheter och tankar är svåra eller omöjliga för intervjupersonen att beskriva. Dessutom innebär vår roll som intervjuare att vi tolkar respondentens uttalanden i vår analys, vilket därmed kan vara en risk. Ytterligare en begränsning med intervjuer är inspelningsmomentet; bandspelaren kan enligt Bryman (2011:428) höja självmedvetenheten hos respondenten eller få dem att tappa fokus under intervjuerna. Alvesson (2011:11) menar att intervjuer kräver ett reflexivt förhållningssätt av forskaren, som på detta sätt kan ta stöd i olika teoretiska perspektiv. Genom att utgå ifrån de teoretiska utgångspunkter vi presenterar i kapitel 3 kan vi alltså motverka en naiv tolkning av intervjupersonens svar.

Då vi är två olika personer har vi även olika perspektiv, och genom att diskutera olika tolkningar med varandra under kodningen och resten av uppsatsarbetet strävar vi efter att säkerställa en hög kvalitet. Vi har även valt att använda oss av mycket citat i analysen, både för att vi anser att dessa citat ger ett speciellt liv i texten, men även för att läsaren själv ska få läsa grundmaterialet och därefter ges möjlighet att dra egna slutsatser. På detta sätt ökar arbetets genomskinlighet, vilket vi anser påverkar studiens tillförlitlighet positivt.

4.5. Forskningsetiska överväganden

I vår uppsats har vi utgått ifrån Vetenskapsrådets (u.å.) forskningsetiska principer inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning. Dessa principer utgörs av fyra allmänna

huvudkrav; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Nedan följer förklaring rörande varje huvudkrav samt en redogörelse för hur vi har gått tillväga för att uppfylla dessa krav.

Informationskravet

Informationskravet innebär en skyldighet för forskaren att underrätta berörda personer om undersökningens syfte och vad deras uppgift i undersökningen innebär, att deras medverkande i studien är frivilligt och därmed kan avbrytas när de vill (Vetenskapsrådet, u.å.:7).

Samtyckeskravet

Vid en undersökning måste forskaren ha deltagarnas samtycke för att få börja inhämta information (Vetenskapsrådet, u.å.:9).

Konfidentialitetskravet

Alla uppgifter och personuppgifter som används i en undersökning ska behandlas med högsta konfidentialitet i aspekter såsom förvaring av information och forskarnas tystnadsplikt (Vetenskapsrådet, u.å.:12). Forskaren får inte heller sprida vidare uppgifter som är etiskt känsliga eller som gör att personuppgifter kan röjas. Enskilda människor ska även avidentifieras i undersökningen så att de inte går att identifiera av utomstående (ibid.).

Nyttjandekravet

De uppgifter vi tar del av genom undersökningen ifrån intervjupersonerna eller andra enskilda personer får enbart användas för det angivna forskningsändamålet (Vetenskapsrådet, u.å.:14).

Vi har under arbetets gång utgått ifrån dessa fyra grundprinciper. I mailet som skickades ut till gymnasieskolor informerade vi om vilka vi är, vad vi studerar, och vad för typ av undersökning vi ämnade göra. Där berättade vi även om vår tystnadsplikt, att ungdomarna skulle komma att avidentifieras i arbetet och att alla uppgifter enbart skulle användas för att besvara våra forskningsfrågor. Under våra intervjuer informerade vi alla respondenter om frivilligheten att delta och deras möjlighet att avsluta när och om de ville, vi berättade även om vår tystnadsplikt och att användningen av all information enbart skulle användas till uppsatsen. Vi har även varit noga med att ha dessa forskningsetiska principer i åtanke genom hela det skriftliga arbetet; speciellt i analysen där det är viktigt att inte utelämna eller ”svartmåla” intervjupersoner eller deras uttalanden.

4.5.1 Vår relation till forskningsproblemet

Som vi nämnt ovan är det viktigt att som forskare vara medveten om sin förförståelse och relation till det fenomen som ska undersökas. Detta är inte bara viktigt utifrån aspekter som tillförlitlighet, utan är även etiskt relevant. Vi är båda två intresserade av kroppsideal och de ”trender” som florerar i sociala medier och andra massmedier; vilket också är anledningen till varför vi valt att undersöka just detta i studien. Vi har även upptäckt, under studiens skriftliga arbete, att vi båda två har förkunskaper och tankar utifrån objektifiering. Vi har varit noga med att medvetandegöra våra förkunskaper, vilket har underlättats genom att vi är två och kan diskutera med varandra. Ur ett etiskt perspektiv anser vi att våra förkunskaper är viktiga att påpeka, för att ge studien en så stor transparens som möjligt.

5. Resultat och analys

I följande kapitel presenterar vi en integrerad resultat- och analysdel, där vi utifrån vårt teoretiska ramverk redogör för de fynd som synliggörs genom studien. Vi bygger vår analys kring utvalda citat som är representativa för majoriteten av intervjupersonernas åsikter. Vi har även valt att, i anslutning till citaten, ange ett fingerat namn för att synliggöra vem som sagt vad.

5.1 De fyra kroppstyperna

”Vad innebär kroppen för dig”? Denna öppna, tolkningsbara fråga fungerar som inledning i varje enskild intervju, och får därför även en inledande funktion i detta avsnitt. Syftet med frågan är att ge en ”uppvärmning” genom att öppet diskutera kroppen och dess betydelse, och låta intervjupersonerna resonera fritt. Utifrån deltagarnas resonemang kring denna fråga kan vi urskilja fyra kroppstyper, vilka vi nedan presenterar och benämner, samt hädanefter tar utgångspunkt i för att göra våra analytiska poänger.

- *Den extremt smala kroppen* är en kroppstyp som beskrivs ta stor plats i massmedier och som flera av respondenterna menar illustreras exempelvis av de smala underklädesmodellerna ifrån märket Victorias Secret. Denna kroppstyp beskrivs av intervjupersonerna med ord som ”ouppnåelig”, ”omänsklig”, ”overklig” och som ett ”skräckexempel”. Utifrån respondenternas personliga värderingar är detta inte ett eftersträvansvärt ideal, samtidigt som majoriteten av dem poängterar att kroppstypen fortfarande är ideal i den bemärkelsen att modeindustrin och därmed tidningar och andra massmedier på olika sätt uppmuntrar till en sådan kropp.
- *Den hårda kroppen* är en kroppstyp som enligt deltagarna både är ett samhälleligt ideal gällande kropp och livsstil och dessutom är uppnåeligt genom självdisciplin och genom att ”kämpa” genom träning och diet. Kroppstypen beskrivs som vältränad och slank, den representerar en hälsosam livsstil och är den enda kroppstyp som beskrivs som både eftersträvansvärd och verklig.
- *Plus sizekroppen* representeras av så kallade plus sizemodeller. Den beskrivs som en vacker och mer realistisk kropp än den hårda kroppen och den extremt smala kroppen. Vidare förklaras denna kroppstyp som med ord som ”kurvorna på rätt ställe”; den representerar inte det extremt smala idealet, men är fortfarande är retuscherad och ”felfri” i många avseenden, och upplevs således som ouppnåelig.

- *”Den verkliga, riktiga kroppen”*, som en av informanterna benämner den kroppstyp som vi kallar Den verkliga kroppen. Denna kroppstyp karaktäriseras enligt respondenterna av ”brister”. Exempelen som ges av intervjupersonerna är bland annat celluliter, dålig hy, fett, hår och liknande. Kroppstypen framställs som uppnåelig, men inte som ideal.

5.2 De tabubelagda bristerna och skammen

Intervjupersonerna har svårt att definiera vad ”en verklig kropp” innebär; alla kroppar är verkliga, förutom de retuscherade bilder av kroppar som syns i medier. Dessa bilder beskrivs istället vara grundade på verkliga kroppar, men sedan redigeras och retuscheras till oigenkännlighet. En av våra intervjupersoner liknar detta vid ”identitetsförfalskning” och menar att det har blivit en trend att, med olika retuscheringsprogram och ”filter”, presentera en så perfekt bild av sig själv som möjligt i sociala medier, trots att dessa bilder inte representerar personens verkliga utseende. Detta säger något om synen på de attribut som separerar ens kropp ifrån det utseendeideal som presenteras i medier; det vill säga de upplevda ”brister” som måste retuscheras eller filtreras bort. Utifrån vår teoretiska ram kan dessa tendenser förstås som exempel på sådana strategier som Fredrickson och Roberts (1997:178) menar utvecklas i syfte att passa in i skönhetsnormen. Tendensen att betrakta sig själv och sin kropp utifrån andras ögon, vilket Fredrickson och Roberts (1997) kallar självobjektivering, hjälper individen att kontrollera och modifiera sitt utseende så att det stämmer överens med idealet och på så vis kan skamkänslor undvikas (ibid.). Samtidigt kan självobjektiveringen i sig leda till skamkänslor (ibid.) och kan således bli kontraproduktiv.

De karaktärsdrag som enligt deltagarna präglar ”verkliga kroppar” är att de har brister, och att de på så sätt skiljer sig från mediernas presentation av kroppar. Följande citat är en beskrivning av verkliga kroppar och är representativt för samtliga av intervjupersonernas svar: de attribut och egenskaper som beskrivs nedan nämns någon gång under intervjun av alla respondenter:

Verkliga kroppar, ja men dom äter, dricker, syndar ibland, tränar ibland ... dom har finnar, kanske lite bristningar, lite fett här och där. Man är, eller dom är ... mänskliga liksom. (Beatrice, 18).

Ordvalet ”mänskligt” används frekvent av majoriteten av deltagarna när vi pratar om verkliga kroppar. Mänskliga kroppar och verkliga kroppar används på ett närmast synonymt sätt, och beskrivs med ord som ”bra”, ”duger”, ”var glad för det du har” och liknande. Vid direkta

frågor beskriver samtliga deltagare även att utseende inte spelar någon roll, och att ”det är insidan som räknas”. Samtidigt framgår det senare i intervjuerna att:

(...) Alltså, det är ju så att man kanske inte vill vara så stor eller såhär, ha mycket fett och sånt, men det är ju inte bara därför man tränar ... Men det är ändå en del av det, eller så. Alltså kroppen ... Typ utseendet och så är ju ändå viktigt. (Emma, 18)

(...) Det är ju i stort sett först utseendet man ser innan man märker allt annat liksom. Det är ju oftast det (...) Så det har ju rätt stor betydelse liksom, innan man känner personen typ. (Fatima, 18)

Dessa citat illustrerar hur utseende är alltså inte så oviktigt som det först beskrivs vara. Även dessa citat är representativa för samtliga respondenter, som på liknande sätt uttrycker att utseende har stor betydelse för dem.

Det tycks först finnas en motvilja till att uttryckligen beskriva kroppens utseende som betydelsefullt. Vi upptäcker dock efter hand att denna motvilja inte handlar om att prata om utseende och kroppar i sig, utan snarare verkar handla om att prata om brister i det egna utseendet, vilket verkar vara näst intill tabubelagt. Den motvilja mot att (exempelvis genom sociala medier) ”visa upp” sina verkliga, oretuscherade kroppar som vi diskuterat ovan i detta avsnitt, tycks alltså även gälla att *prata* om eventuella upplevda ”brister” i sitt utseende. När intervjupersonerna blir tillfrågade att berätta om sin inställning till sin och andras kroppar, beskriver majoriteten av intervjupersonerna att de är inte vill ändra någonting utseendemässigt hos sig själva. Under intervjuernas gång för dock alla respondenter på tal att vissa aspekter av deras utseende inte når upp till deras ideal, och pratar även om hur dessa ”brister” kan åtgärdas (se vidare avsnitt 5.4). Vi ställer oss frågan; varför verkar brister i utseendet vara så tabubelagt?

Vi vill först poängtera att denna motvilja att prata om brister i utseendet möjligtvis kan bero på vår närvaro och intervjusammanhanget i stort. Utifrån ett objektifieringsteoretiskt perspektiv kan tendensen dock förklaras genom den sexuella objektifiering kvinnan konstant riskerar att utsättas för (Fredrickson & Roberts, 1997:175). Sexuell objektifiering är enligt Bartkys (1990:26) resonemang att separera kvinnans kropp och kroppsliga funktioner från hennes person, och låta dessa delar representera henne. Hon behandlas då som en kropp (Fredrickson & Roberts, 1997:175), och ”brister” i utseendet kan utifrån Bartkys definition således tänkas användas genom att låta dessa brister representera *henne*. Brister i utseendet blir då brister hos *henne*. Att undvika att prata om upplevda brister i sitt utseende kan således

tänkas vara en strategi för att inte skapa fokus på ”skavankerna” och därmed undvika de negativa följder som ofta är konsekvenser av att inte passa in i det samhälleliga kroppsidealet.

Dessa tendenser kan även, som vi nämnt ovan, förstås utifrån begreppet *skam*. I dagens samhälle förväntas kvinnan enligt Fredrickson och Roberts (1997:180) ta ansvar för sitt utseende. Ett ”skönhetskrav” präglar samhället, där kvinnlig skönhet belönas med sociala och ekonomiska framgångar och ett utseende som inte stämmer överens med rådande normer istället bestraffas (Fredrickson & Roberts, 1997:178). Kvinnor uppmuntras på så sätt att kontrollera och forma sitt utseende så att det stämmer överens med rådande kulturella skönhetsideal, vilket görs genom att internalisera en utomståendes perspektiv på sin kropp (Fredrickson & Roberts, 1997:177). På så sätt kan individen se sig själv så som andra betraktar henne, och därefter modifiera det som behöver ändras för att bli bemött på det sätt hon önskar (Fredrickson & Roberts, 1997:180). Om kvinnan upplever ett glapp mellan hennes internaliserade ideal och hennes verkliga kropp kan skam uppstå som en konsekvens av att uppfatta sig själv negativt ur någon annans perspektiv (Fredrickson & Roberts, 1997:181). Skam uppstår ju, menar Cooleys (1922:184), utifrån tre kriterier: föreställningen om hur vi framstår inför någon annan, föreställningen om hur den andra personen reagerar eller bedömer detta, samt en känsla såsom exempelvis förödmjukelse. Om kvinnan genom självobjektivering försöker kontrollera att hon uppnår rådande ideal och därmed har internaliserat en ”observerande andra” (Fredrickson & Roberts, 1997), kan det förstås som att ”någon annans” perspektiv konstant är närvarande. På så sätt kan de upplevda ”bristerna” i kvinnornas utseenden bli tabubelagda – genom att tillkännage dem som just brister, behöver hon kanske även erkänna dem som en diskrepans mellan henne själv och idealet, och riskerar därmed att uppleva de plågsamma följderna av skamkänslor.

Intervjupersonerna verkar alltså ha en lite motsägelsefull inställning till de verkliga kropparnas ”brister”. En verklig kropp tycks kännetecknas genom dess brister, samtidigt som dessa verkar vara svåra att erkänna eller prata om. Samtliga intervjupersoner menar att utseende och brister inte spelar någon roll, samtidigt som utseende därefter beskrivs som viktigt.

5.3 Den verkliga kroppen som objekt

Brister är alltså kännetecknande för verkliga kroppar, och det tycks samtidigt finnas en motvilja mot att diskutera upplevda ”brister” i det egna utseendet. Denna princip verkar dock

inte gälla för *andra* kvinnors kroppar; att påpeka och diskutera brister hos dessa var mindre tabubelagt, vilket synliggörs i följande citat:

(...) Det var häromdagen det hände, det var en tjej. Så hade hon typ, världens rumpa, typ såhär. Och så blev man liksom ”oj, shit, kolla den”, eller typ så ... Men det är ju inte så att ... Man går ju inte fram till henne, eller alltså såhär, så att hon märker det, eller man håller det ju ändå för sej själva. ”Kolla där”, sådär liksom. Men man lägger ju märke till kroppen väldigt mycket, för det är ju det första man ser liksom (Fatima, 18).

Det fenomen som Fredrickson och Roberts (1997:175) benämner *gazing* (se avsnitt 3.2) erbjuder en möjlighet att på avstånd granska och utvärdera en persons utseende, vilket innebär att *gazing* kan äga rum utan den granskades vetskap eller medgivande. Ovanstående citat illustrerar hur *gazing* inte bara kan vara ett verktyg män använder för att granska kvinnor, utan ibland även ett sätt för kvinnor att recensera andra kvinnor. Det synliggörs i citatet ovan hur denna form av visuella granskning av kvinnors kroppar är en normaliserad företeelse att ägna sig åt; ”man lägger ju märke till kroppen väldigt mycket”, men det är också ett beteende som man vet kan vara stötande för kvinnan, varpå ”man håller det för sig själva”. Där *gazing* förekommer finns alltid en risk att sexuellt objektifieras (Fredrickson & Roberts, 1997:175), och flera av intervjupersonerna beskriver en motvilja mot att bli betraktad som ett objekt, eller få sitt utseende kommenterat, vilket illustreras genom följande citat:

(...) Alltså, jag gillar typ inte folk som dömer för kroppen. Alltså, typ om man träffar typ en kille som bara ”åh vad fin du är”, typ bara ”fin midja du har” eller typ såhär. Jag tycker inte, alltså det ... jag blir typ äcklad utav sånt. Utan jag tycker det är ... alltså ja, hellre typ att dom dömer såhär, ja men typ ”vad trevlig du är” eller typ såhär.

[Vi: Att det är insidan de ska gå på istället?]

Ja, ja! Precis, än att bara ”ja vad fin du är” och typ så ... ja men utseendemässigt så. (Alicia, 18).

Citatet synliggör hur Alicia känner sig ”äcklad” över att bli sedd först och främst för sin kropp; en ovilja att bli sedd som ett objekt. Med en objektifieringsteoretisk utgångspunkt är denna ovilja inte oväntad; genom att granskas på detta vis lämnas det utrymme för den granskande personens åsikter. Observatören, i detta fall ”killen” behöver inte ens uttrycka sina åsikter – utifrån Cooleys (1922:184) resonemang rörande skamkänslor räcker det med att föreställa sig en annans bedömning av sig själv.

En anmärkningsvärd skillnad som vi upptäcker är dock kontrasten mellan ”kvinnlig” och ”manlig” objektifiering: det uttrycks en motvilja mot att få sitt utseende värderat och

kommenterat, samtidigt som en intervjuperson beskriver att hon själv ”utsätter” eventuella partners kroppar för denna granskning:

Alltså killar och sånt, då är det la mer kroppen och så (...). Men för att börja snacka med en kille, oftast, så är det bara ”ja men han var snygg, han börjar jag prata med”, typ så. Så då är det ju bara utseendet, så. Man har ju ingen aning om vem personen är. Från början. (Alicia, 18).

Citatet illustrerar hur Alicia genom blicken granskar och recenserar personen. Den objektifierande gazingen som Fredrickson och Roberts (1997) beskriver kan således även sägas gälla även män: kvinnan kan även objektifiera mannen. Viktigt att poängtera är dock att denna omvända objektifiering utifrån ett feministiskt perspektiv inte gäller under samma premisser; samhället utgår ifrån en könsmaktsordning där kvinnan underordnas mannen (Mattsson, 2010). Objektifieringen av kvinnan är således ett mer generellt och strukturellt fenomen än liknande objektifiering av män, samtidigt som vissa författare även har börjat uppmärksamma ett ökat fokus och krav på manlig skönhet (se exempelvis Johansson, 1999).

5.4 En ”förändringsfokuserad inställning” till verkliga kroppar

En tendens som framträder i intervjupersonernas resonemang rörande den verkliga kroppen och dess brister, är en ”*förändringsfokuserad inställning*” till kroppen. Med detta avser vi hur intervjupersonerna, vid beskrivningen av deras uppfattning av verkliga kroppar, tenderar att fokusera på hur eventuella brister kan åtgärdas, vilket bland annat synliggörs genom följande två citat:

Jag vill ju bli smalare (...) och då tränar jag och kämpar för det istället. Om man inte kan förändra det så ... alltså typ dålig hy och sånt, som är svårare, så kanske det finns tabletter eller någonting, om det är någonting man mår dåligt över. Jag vet inte om det finns för celluliter också typ så ... Men annars är det väl bara att typ acceptera det, om det inte går att bli av med (...) (Isabella, 18).

(...) Liksom lite fett på magen kan man ju bli av med. Det är ju inte så farligt, alltså om jag skärper mej så kan jag ju förbättra mig. Man får ju skylla sej själv lite också (Emma, 18).

Citaten visar på olika strategier intervjupersonerna föreslår, såsom träning och tabletter, samt hur målet är att åtgärda de upplevda bristerna och förbättra sitt utseende – ”om jag skärper mig så kan jag ju förbättra mig”. Denna förändringsinriktade inställning gentemot kroppen är representativ för samtliga intervjupersoner. Detta förändringstänk kan förstås som ett följande

av det ”skönhetskrav” vi nämner i avsnitt 5.1.1. Kvinnans utseende kan, som vi tidigare nämnt, påverka hennes liv i sociala och ekonomiska aspekter (Fredrickson & Roberts, 1997:178), och kvinnan tillskrivs således ett ansvar för sitt utseende. Som vi beskrivit ovan kan detta leda till att kvinnan ser och behandlar sig själv som ett objekt, för att kunna granska sig utifrån andras ögon och på så sätt kontrollera sitt utseende så att det överensstämmer med rådande ideal (Fredrickson & Roberts, 1997). Utifrån denna teoretiska ram kan det förändringsfokuserade tänket förstås som en strategi som följer det ”vanemässiga självmedvetna övervakandet av kroppen” (Fredrickson & Roberts, 1997:180) som kvinnor utövar som en konsekvens av självobjektifieringen.

Johansson, Lindgren och Hellman (2013:94-95) förklarar att olika kroppstekniker utvecklas i takt med att kroppsidealen blir strängare, vilket bland annat leder till att unga utvecklar en stor medvetenhet kring kropp, hälsa och utseende. Vidare menar Johansson et al. (2013:95) att individen idag får ett allt större ansvar för sin kropp och sin hälsa. När detta individuella ansvar möter dagens möjligheter att modifiera och forma sitt utseende skapas ”en kultur där den vackra, vältränade och slimmade kroppen utgör en stark norm” (ibid.). Johansson et al. (ibid.) menar, i likhet med Fredrickson och Roberts (1997), att unga människor måste skapa strategier för att hantera detta. Det kan således tänkas att ett ”förändringsfokuserat” tänk rörande kroppens brister kan vara just en sådan strategi som intervjupersonerna utvecklat för att hantera de krav om en vältränad kropp som råder. Johansson ger en intressant vinkling av det förändringsfokuserade tänket som en paradox:

Den samtida människan är fångad i en paradox. För att kunna njuta av sin kropp måste han eller hon ständigt ägna sig åt att bättra på fasaden. Begäret måste disciplineras för att det skall kunna tillfredsställas. Den estetiserade kroppen blir något av ett självändamål. Syftet med all träning, kosthållning och alla levnadsregler är att man ska kunna leva det goda livet, men i själva verket är det ett fångelse man bygger. Det går inte längre att skilja begär från disciplin: det ena ger det andra (Johansson, 1997:249).

Med Johanssons resonemang som utgångspunkt blir alltså tanken om kroppen som i behov av förändring problematisk, i den bemärkelsen att kroppen aldrig blir ”färdig”.

Utifrån det objektifieringsteoretiska antagandet om att kvinnor, i de flesta sammanhang, granskas och värderas utifrån sina kroppar och sitt utseende (Fredrickson & Roberts, 1997), kan Isabellas och Emmas ovan nämna citat alltså kunna visa hur ett förändringsinriktat tänk används. Intervjupersonernas svar tyder på ett tankesätt där en brist, om den kan åtgärdas, bör

åtgärdas. Inte förrän alla rimliga åtgärder är vidtagna för att förändra en brist och förbättra sitt utseende, upplever intervjupersonerna en giltig anledning till att acceptera sin kropp.

5.5 Den verkliga plus sizekroppen?

Vi har ovan redogjort för de resonemang rörande och definitioner av verkliga kroppar som framkommit under intervjuerna. I föregående analysavsnitt har vi fokuserat på definitionen av den verkliga kroppen i sig själv. Av intervjuerna framgår dock även att den verkliga kroppen ofta ställs i relation till andra ”kroppstyper” (se avsnitt 5.1), framförallt då intervjupersonerna reflekterar kring verkliga kroppar i relation till olika medier.

När kvinnorna tillfrågas om verkliga kroppars plats i medier, tar majoriteten upp så kallade *plus sizemodeller*. Den kroppstyp som ofta representeras av plus sizemodeller beskrivs som ett hälsosammare, mer realistiskt alternativ till det smala ideal som främst syns i medier. Det finns dock delade åsikter kring dessa kroppars ”verklighet”.

Plus sizekropparna kan, enligt flera intervjupersoner, höja självkänslan och minska skammen kring sin kropp. Fredrickson och Roberts (1997:181) menar ju att skam uppstår när det råder missnöje kring sin egen kropp samtidigt som denna kropp måste utsättas för ”social exponering” (ibid.) och därmed granskas av andra. Denna kroppsrelaterade skam beskrivs alltså av intervjupersonerna minska genom att se modeller med mer ”normala” proportioner och storlekar. Vissa av kvinnorna upplever dock en kontraproduktivitet kring användandet av plus sizekroppar; trots att de av tidningar och sociala medier ofta framhålls som ”verkliga” eller ”riktiga”, är de inte det. Flera informanter beskriver att dessa plus sizemodeller representerar en annan form av perfektion, snarare än verklighet. Kurvorna beskrivs ”sitta på rätt ställen”, de är ” snyggt kurviga”, hyn är slät och inga celluliter syns. Kvinnorna beskriver att plus sizekropparna ser ut som det smala idealet, fast ett par storlekar större.

Flera av kvinnorna nämner Doves kampanj ”Campaign for Real Beauty” (2004); en av de ”motrörelsekampanjer” mot extremt smala skönhetsideal som florerar. Denna kampanj använder bland annat modeller i så kallad ”plus size” för att representera ”real women” (ungefär riktiga/verkliga kvinnor, vår översättning). Att låta kvinnans person, eller ”riktighet” representeras av hennes avklädda kropp kan förstås som ett tydligt exempel på den objektifiering som Bartky (1990:26) talar om. Att ta hand om sitt utseende och sin kropp är ofta centralt i kvinnors liv (Fredrickson & Roberts, 1997:178, Bengs, 2000:46), vilket Fredrickson och Roberts (ibid.) alltså förklarar genom den skönhetspressen som råder. Detta tema synliggörs bland annat genom reklamer riktade till kvinnor rörande just hygien och

kosmetik, där kvinnokroppen framställs präglad av brister som kan åtgärdas genom de produkter reklamen marknadsför (Bengs, 2000:46). Sådana reklamer brukar vidare innehålla både sexuella inslag som exempelvis sensuell vidröring av sin egen kropp, såväl som sådant fokus på vissa kroppsdelar som Fredrickson och Roberts (1997:176) beskriver. När kvinnokroppen på bilder fragmenteras på detta sätt, både uppmuntras och underlättas "gazing"; det blir lätt att granska och dra slutsatser om kvinnan på bilden. Denna tendens synliggörs när en informant beskriver just plus sizemodeller som "härliga", "modiga" och "genuina": det skulle kunna kallas en snäll objektifiering, men faktum kvarstår att kvinnans kropp får representera hennes personliga egenskaper på ett sådant vis som Bartky (1990:26) kallar för sexuell objektifiering. Att medier och reklamer beskriver plus sizekroppar som "riktiga kroppar" är en god tanke, men kan enligt flera informanter missförstås:

När dom beskrivs som riktiga, och ändå ser helt perfekta ut, så (...). Ja, men, visst, dom är större än vanliga modeller. Men annars är dom ju perfekta. Hyn är perfekt, sminket är perfekt, inga celluliter eller annat sånt ... Om dom kropparna är riktiga, och ändå så perfekta, så är det ju liksom jag som är fel, eller så (Hanna, 18).

Hanna beskriver alltså hur de retuscherade och " snygga" kroppar som uppvisas i medier och som sägs representera "riktiga kvinnor" och "plus size" kan bidra till en dålig kroppsuppfattning och en känsla av att vara "fel". Kvinnorna på bilderna beskrivs fortfarande som vackra och "perfekta", om än i en lite annan form än det som medier vanligtvis uppmuntrar till. Trots att dessa bilder ofta syftar till att öka självkänslan och bidra till en positiv kroppsbild hos kvinnor, kan detta tillvägagångssätt alltså förstås som kontraproduktivt. Frisé et al. (2014:38) ställer sig något kritiska till användandet av begreppet plus size, och problematiserar hur dessa modeller beskrivs i termer som "mulliga, knubbiga, fylliga, runda eller stora – trots att de sällan är överviktiga utan snarare bara inte så extremt smala som gängse modeller" (ibid.). De kvinnor som är "större" än dessa plus sizemodeller kan då känna sig ännu mer avvikande ifrån idealet (ibid.).

Hannas upplevelse av att vara "fel" kan även förstås genom begreppet skam. Tangney et al. (1996:1257) menar att skam karaktäriseras av dess reflekterande funktion; brister i beteende eller handlingar, reflekterar brister i personligheten. Ett bristande utseende kan således, genom skammen, tänkas få representera brister i personligheten; ett resonemang som är likt det som Bartky (1990:26) för kring objektifiering. Hannas beskrivna upplevelse av att hon "är fel" på grund utav att hennes

verkliga kropp inte stämmer överens med mediernas ideal, visar hur skam rörande ett avgränsat område (utseende) generaliseras till att gälla hela personen (hur hon är).

5.6 Den hårda kroppen, den smala kroppen och den verkliga kroppen

Den kroppstyp kvinnorna beskriver som eftersträvansvärd är nästan uteslutande det Johansson (1999) kallar ”den hårda kroppen”; informanterna benämner denna kroppstyp ”vältränad”.

Den hårda kroppen; vältränad och slank, beskrivs som åtråvärd och eftersträvansvärd; sund och hälsosam, och ställs i motsats till det extremt smala kroppsidealet. Detta smala kroppsideal förklaras istället med termer som ”anorektiskt”, ”sjukt” av vissa:

(...) Nu såg jag verkligen att det var sånthär mellanrum mellan benen, och man såg typ revbenen. Alltså jag tänkte, min första tanke vad ju typ bara; ”Oh shit, hon måste ju ha typ anorexia”, och sen såg jag att det var en Victorias Secret-modell, så bara ... Oj, typ. Alltså vad gör dom med dom typ? Jag vet inte. (Fatima, 18)

Det beskrivs även som ”omänskligt” av andra. Flera av våra intervjupersoner berättar att detta extremt smala skönhetsideal är orimligt då det ”inte är på riktigt” – det beskrivs som resultatet av retuscherings:

Alltså, jag läste det att ... det var nån som sa det, typ att inte ens modellerna ser ut som modellerna. Alltså att dom själva ser ju inte ens ut som dom gör på bilderna, i verkligheten liksom. Det är inte så. Dom är så fixade, men det fattar ju inte alla, och då tror man typ att det är konstigt att man själv har lite valkar eller finnar eller sånt (Hanna, 18).

Naomi Wolf (1996) använder begreppet ”skönhetsmyten” för att beskriva hur det kvinnliga skönhetsidealet är en myt; detta ideal är både orimligt och ouppnåeligt. Samtidigt exponeras och belastas kvinnor allt hårdare för och av budskap om hur de ska se ut (Wolf, 1996:7). I teorikapitlet lyfter vi fram hur kvinnor med ett attraktivt yttre belönas, och att det utifrån detta har skapats en press att vara vacker; ett skönhetskrav. Wolfs (1996) resonemang om skönhetsidealets status som ouppnåeligt, ”en myt”, belyser problematiken i detta skönhetskrav; kvinnor eftersträvar av förståeliga skäl (se avsnitt 3.2.1) att passa in i skönhetsidealet, samtidigt som detta ideal är ouppnåeligt. Detta glapp mellan kvinnans

”verkliga” kropp och hennes internaliserade ideal, är ”ett recept för skam” (Fredrickson & Roberts, 1997:181, se även McKinley & Hyde, 1996:184).

Det kvinnorna berättar om sina kroppsideal stämmer överens med Johanssons (1999) resonemang kring att en hård, vältränad kropp har ersatt den smala, bräckliga kroppen i fråga om kroppsideal. Under intervjuerna berättar flera kvinnor att vältränade kroppar idag representerar ”verkliga kroppar” till en stor del, och är således inte bara ett ideal utan även en norm. Den vältränade kroppen beskrivs som både uppnåelig och sund; den är eftersträvansvärd vilket kvinnorna tror har lett till att dessa kroppar även är ”verkliga” och vanliga.

Den hårda kroppen kan förstås som uppnåelig för dem flesta; med hård träning och strikt diet kan man nå sina mål, vilket vittnar om självdisciplin och engagemang (Johansson, 1999). Vägen till den extremt smala idealkroppen är däremot inte lika hälsosam; som vi nämnt i problemformuleringen kan försöken passa in i det således ouppnåeliga idealet bland annat leda till åttörningar (se exempelvis Stice et al. 1994:838).

Vid första anblicken kan utvecklingen mot ett vältränat snarare än smalt ideal tyckas enbart positiv; ett hälsosamt kroppsideal är ju just det - hälsosamt. Återigen påminner vi dock om Johanssons (1999) påpekande om vikten av att kritiskt granska även till synes positiva förändringar, för att inte romantisera dem. Den hårda kroppen utgör ju, precis som den smala kroppen, ett utseendeideal; det är inte bara hälsa som eftersträvas utan även ett visst kroppsligt utseende (ibid.). Vår studie ger resultat som tyder på en fara med strävan efter den hårda, hälsosamma kroppen; att försöka nå detta utseendeideal beskrivs av flera av informanterna som krävande och tufft, inte bara fysiskt utan även psykiskt. Flera av intervjupersonerna menar att de är väl medvetna om det positiva med en hälsosam livsstil och en hälsosam kropp, vilket resulterar i en press: respondenterna upplever att det inte finns några giltiga ursäkter för att inte träna, och därmed inga anledningar till att inte ha en idealkropp.

Denna press gör att flera intervjupersoner beskriver sig uppleva ångest och skam rörande sin kropp, och beskriver tankar om att de ”kan” och att de ”borde” anstränga sig mer. Utifrån detta kan kanske det hårda utseendeidealet tänkas medföra liknande problematik som strävan att uppnå ett smalt utseendeideal, vilket i så fall skulle innebära att den hårda kroppen inte är så hälsosam – främst ur en psykisk aspekt – som den först verkar. Bengts (2000:71) förklarar dessa negativa känslor med att det vältränade idealet kan få betydande konsekvenser för personers självkänsla; om individen av någon anledning inte kan uppfylla idealet riskerar hon att ifrågasättas, antas ha dålig karaktär, dålig moral och liknande (ibid.). Skammen, som

tenderar att bli en effekt av detta, kan således möjligtvis vara en drivkraft för kvinnors benägenhet att förändra och anpassa sina kroppar efter rådande normer och ideal; skönhet ses som en moralisk skyldighet, och kvinnor som inte uppfyller denna obligation riskerar att avfärdas som ”ociviliserade och omoraliska” (Fredrickson & Roberts, 1997:182).

5.7 Den verkliga kroppen och kroppsuppfattning

Våra intervjupersoner beskriver att verkliga kroppar finns inom olika områden; främst kan de hittas på bilder i olika kampanjer mot det smala skönhetsidealet, samt i ”verkligheten” - det vill säga den egna och andras verkliga kroppar. Flera intervjupersoner beskriver dock hur verkliga kroppar endast tycks visas upp i medier när det är fokus på just ”den verkliga kroppen”.

Användningen av dessa verkliga kroppar varierar; det är ett välkänt fenomen som samtliga informanter känner till, men använder på olika sätt och har olika åsikter om dem. Vissa intervjupersoner använder internet för att titta på verkliga kroppar för att öka sin självkänsla och kroppsuppfattning, och upplever då en känsla av att ”jag är inte onormal trots allt”. Att titta på bilder av ”verkliga kroppar” kan även fungera som en egoboost; vissa av deltagarna beskriver en önskan om att se andra vars kroppar är ”värre”. Vissa informanter tycker även att hemsidor med bilder på verkliga kroppar kan fungera som en slags katalog att bläddra igenom och leta efter ”inspiration”. Fredrickson och Roberts (1997) resonemang rörande självobjektivering synliggör här hur kvinnorna tänker på sin kropp utifrån referensramar som hur den ser ut, hur väl den passar in i idealet och en önskan om att se andra som är ”värre”. Här kan återigen det förändringsfokuserade tänket skönjas; syftet med att titta på verkliga kroppar blir då inte att må bra som man är, utan istället att hitta bilder som motiverar till förändring.

Det sammanfattande draget för användningen av bilder på verkliga kroppar är att det tycks handla om en kortvarig tillfredsställelse: det är skönt att få en snabb och direkt ”egoboost”, den verkliga kroppen fungerar som ett kortsiktigt, alternativt ideal, men ersätter inte den hårda kroppen som utseendeideal. Bengs (2000:151) adresserar detta fenomen, och menar att alternativa kroppsideal, såsom den verkliga kroppen, måste sluta benämnas som just alternativa ideal och istället accepteras som en del av det allmänna idealet. Om termen ”alternativa ideal” fortsätter användas, kommer de aldrig att erkännas som fullvärdiga ideal utan då istället alltid stå i skuggan av det stränga, smala idealet (ibid.).

Vissa av intervjupersonerna beskriver vidare att när de då ser bilder på ”riktiga, verkliga kroppar”, alltså de oretuscherade kropparna, kan de bli lite äcklade av att se alla skavanker; för dem symboliserar de ”fel” bild av kroppen, då det inte är den kroppstyp som de ser dagligen. Ännu en gång visas det förändringsinriktade tankemönster som presenteras i avsnitt 5.4; flera av informanterna uttryckte en oförståelse till varför kvinnorna på bilderna ville ”visa upp sig så”, utan att dölja sina ”brister”. Samtidigt tyckte andra intervjupersoner att det var bra att kvinnorna ”vågade” visa upp sig ”som de är”.

En av respondenterna sticker ut i detta avseende: hon menade att uppvisandet av så kallade ”verkliga kroppar” i medier är onödigt och skapar en press att visa upp sin kropp:

Alltså, det enda jag tycker [är] att ... Varför ska man ens göra en grej av att man visar upp sin riktiga kropp? (...) Alltså, att folk över huvud taget bara ”Nu visar vi upp riktiga kroppar, och dom har bytt till plus size och bla bla bla”, alltså ... det är ju då man sätter folk i fack alltså. Istället för att bara vara som man är. Det blir liksom att folk känner att dom måste förklara sig varför dom inte ... ser ut på ett visst sätt eller är på ett visst sätt (Isabella, 18).

Det finns alltså delade åsikter kring huruvida bilder på verkliga kroppar är positiva eller negativa, och olika sätt att använda dem i definitionen av sig själv. En annan variant av verkliga kroppar som våra intervjupersoner framställer är de faktiska kropparna tillhörande kompisar och liknande – kroppar som kan se och ta på, och som de ”vet” är verkliga i den bemärkelsen att de inte retuscherats, opererats eller liknande. Dessa kroppar beskrivs som ”äkta”, och även dessa kroppar fungerar för vissa av intervjupersonerna som inspiration vad gäller utseende.

I sin beskrivning av verkliga kroppar lade samtliga intervjupersoner stor vikt vid huden. Huden beskrivs kunna ha finnar, pormaskar, vara glåmig, röd, hårig, ha celluliter och bristningar. Tjejerna upplever det som vanligt, men beskriver ändå att de i princip aldrig ser dessa egenskaper i medier eller på internet; det är inte heller något man gärna visar för sina kompisar. Huden framställdes som en essentiell del av utseendet; brister i denna var skambelagt. En av våra intervjupersoner beskrev de attribut som ansågs kunna ändras ”om man verkligen kämpar för det, typ celluliter och kroppshår” (Fatima, 18) som mer skambelagda än attribut som man inte kan styra över, såsom finnar och bristningar. I ”Projekt perfekt” beskriver Frisén et al. (2014:83) att de ”yttre” förändringar som inträffar i samband med puberteten som exempelvis hudförändringar såsom akne, ökad svettutsöndring, kroppsbehåring och mens blir tabubelagda – de ska döljas och gömmas undan. Det kan

således skönjas en tydlig diskrepans mellan det unga, slanka kroppsidealet och de verkliga, vuxna kvinnokropparna: den kropp som idealiserats är uppenbarligen inte den vuxna kvinnokroppen (ibid.). Wolfs (1996) *skönhetsmyt* blir även här ett relevant begrepp, det är som bäddat för skamkänslor när idealkroppens ouppnåelighet tydliggörs.

6. Avslutande diskussion

I detta kapitel diskuterar vi det resultat vi presenterat i Resultat- och analyskapitlet. Vi klargör studiens huvudpoänger och presenterar även de fria tankar som uppkommit under studiens gång, för att avsluta med förslag på fortsatt forskning inom området.

Som vi nämner i problemformuleringen har vi kunnat urskilja en ny trend framförallt i sociala medier; en protest mot det slanka kroppsidealet genom att uppvisa bilder på ”verkliga” kvinnokroppar främst i sociala medier. Trenden ökar, och i takt med detta ökar även den samhälleliga diskussionen rörande fenomenet. Syftet med vår studie var att få insyn i intervjupersonernas egen inifrånförståelse rörande verkliga kroppar, och att undersöka deras användning av detta fenomen. Våra huvudsakliga forskningsfrågor berör respondenternas definition av verkliga kroppar, deras tankar kring verkliga kroppar i relation till andra kroppstyper, hur de relaterar till verkliga kroppar i definitionen av deras egen kropp samt hur de tänker på sin egen kropp utifrån verkliga kroppar.

I vår studie kan vi urskilja en, om än något diffus, definition av verkliga kroppar; de huvuddrag som lyfts fram är ”brister”, vilka tycks accepteras i olika grad beroende på om bristerna rör den egna kroppen eller andras kroppar, samt beroende på vilken typ av brister det rör sig om. Vi kan, i samband med dessa brister, påvisa ett tydligt ”förändringsfokuserat tankesätt” – intervjupersonerna diskuterar dessa brister som ”fel” som bör åtgärdas, och ger på olika vis exempel på strategier för att nå önskad förändring. Ifrån detta fenomen kan vi dra tydliga paralleller till de teoretiska ståndpelare Objectification Theory erbjuder. Vi kan genom detta förändringsfokuserade tänkande se hur intervjudeltagarna ser på och beskriver sin kropp utifrån rådande kroppsideal och ofta utifrån andras perspektiv. Strategierna för att förändra sin kropp förstår vi som en del i en strävan efter att nå individens internaliserade ideal, och därmed försöka undvika den skam som följer att ”misslyckas” med detta. Det problematiska med denna självobjektifiering är dock att den, i sin strävan att undvika bland annat skam, paradoxalt nog även kan vara en grund för skamkänslor.

Vi kan även urskilja en form av motsatstänkande när det gäller verkliga kroppar i relation till det extremt smala kroppsidealet; de verkliga kropparna benämns i termer som ”mänskliga” och ”verkliga”, medan de slanka kropparna istället beskrivs i ord som ”omänskliga” och ”överkliga”. De verkliga kropparna ställs i relation till de retuscherade bilder som främst presenteras på sociala medier och i övriga medier. Ytterligare en intressant upptäckt är att intervjupersonernas resonemang rörande verkliga kroppar inte bara berör aspekter såsom fettmängd och vikt, utan även huden är ett centralt tema i utseendet. Detta belyser hur

skönhetsidealet inte bara gäller avseende kroppsstorlek och strävar efter smalhet – idealet tycks, på så sätt som Frisén et al. (2014:32) beskriver (se avsnitt 1.1), vara mycket specifikt. Resultatet visar även hur fyra olika kategorier av kroppstyper framträder i intervjudeltagarnas resonemang. Vi kan urskilja att den så kallade ”hårda kroppen” verkar eftersträvas i större utsträckning än andra kroppstyper. Den kännetecknas av styrka och hälsa, vilket kan förstås som positivt då de extremt smala och, enligt Wolf (1991) ouppnåeliga, idealen har ersatts av ett sundare sådant. Samtidigt karaktäriseras denna hälsosamma fitnesslivsstil av en vältränad, slank muskulös *kropp*, vilket framställs som ett ”nytt” skönhetsideal. Detta innebär även en stor press, då intervjudpersonerna beskriver att det inte finns några giltiga anledningar till att inte ha en hälsosam, stark och därmed ”snygg” kropp. Vi kan urskilja ett ökande individuellt ansvar för utseendet, och även starka tendenser att objektifiera sig själv och sin egen kropp i en strävan att nå de kulturellt rådande skönhetsidealerna.

Vidare belyser resultatet en tvetydig inställning till de så kallade ”plus sizemodellerna” som tenderar att vara en stor del i uppvisandet av ”verkliga” kroppar. Frågor väcks om dessa modellers egentliga representativitet; kvinnorna upplever dem fortfarande som ”perfekta”. Att hävda dessa kroppars ”verklighet” visar sig kunna fungera som ännu ett sätt att befästa normalitet och ideal gällande skönhet och kroppsligt utseende.

Vad gäller användningen av den verkliga kroppen som referenspunkt i definitionen av sin egen kropp, används fenomenet i olika grad och på olika sätt. Vissa intervjudpersoner använder det som inspiration, varpå det vi ovan benämnt ”en förändringsfokuserad inställning” till kroppen kan skönjas. Andra respondenter använder det som en kortvarig ”egoboost”. Det sammanfattande draget var dock att verkliga kroppar inte användes som ett alternativ att definiera sig efter, istället för det rådande kroppsidealet. Detta tänker vi, precis som Bengs (2000:151), kan handla om benägenheten att beskriva dessa verkliga kroppar som just ett alternativt kroppsideal, vilket vi tror ytterligare befäster det rådande kroppsidealets status som norm.

Vår studie visar alltså att fenomenet verkliga kroppar inte används i samma utsträckning eller på samma sätt som det rådande skönhetsidealet. Intervjudpersonerna hade olika inställning till och användning av fenomenet. Vi anser dock att detta fenomen i framtiden ändå är värt att undersöka närmre; i takt med trenden att exponera ”verkliga kroppar” ökar är det möjligt att även dess status som norm befästs. Utifrån det socialkonstruktionistiska antagandet om språkets betydelse för hur vi skapar och förstår vår omvärld, kan exempelvis sättet vi talar om verkliga kroppar vara relevant att undersöka närmre. Det hade varit intressant att göra diskursanalytiska studier av dessa bilder och kampanjer (för exempel, se

avsnitt 1.2) för att undersöka hur skönhetsideal, genom fenomenet verkliga kroppar, förändras, försvinner eller upprätthålls. Det väcks utifrån detta frågor om vilka (nya) ideal som konstrueras genom kampanjen. Vad räknas som skönhet, hur konstrueras och avgränsas skönhet? Vad lämnas oproblematiserat genom kampanjens tendens att problematisera ”sjuka” skönhetsideal, men inte skönhetsideal i sig? Och vilka konsekvenser kan detta få?

Vi vill slutligen påpeka att många kampanjer i trenden att visa upp Verkliga Kroppar (exempelvis Size Hero, 2009) inte bara strävar efter en vidgad definition av skönhet, utan även syftar till att skapa diskussion och debatt kring ämnet kroppsideal. Vår uppsats är bara ett av många bevis på att detta mål, oavsett kampanjernas eventuella effektivitet, har uppfyllts.

Referenslista

- A beautiful body project (2010) "A beautiful body project" (elektronisk). Tillgänglig: <http://www.abeautifulbodyproject.com/> (Hämtad 2014-10-19)
- Aftonbladet (2014) "Molly uppmaning: Våga visa dig sårbar" (elektronisk). Tillgänglig: <http://www.aftonbladet.se/nojesbladet/musik/rockbjornen/article19338824.ab> (Hämtad 2014-10-19)
- Alvehus, J. (2013) *Skriva uppsats med kvalitativ metod: En handbok*. Stockholm: Liber AB.
- Alvesson, M. (2011) *Intervjuer – genomförande, tolkning och reflexivitet*. Malmö: Liber AB.
- Andersson, C. & Stokvold, M. (2012) *Skönhet vs. Skönhetsideal – Hur en grupp unga kvinnor tolkar Doves kampanj "Campaign for Real Beauty"* (Kandidatuppsats). Halmstad: Sektionen för hälsa och samhälle, Högskolan i Halmstad. Tillgänglig: <http://hh.diva-portal.org/smash/get/diva2:623614/FULLTEXT01.pdf> (Hämtad 2014-11-16).
- Anschutz, D. J., Engels, R. C.M.E., Becker, E. S. & Van Strien, T. (2009) "The effects of TV commercials using less thin models on young women's mood body image and actual food intake" *Body Image*, 6: 270-276.
- Argyle, M. & Williams, M. (1969) "Observer or Observed? A reversible perspective in person perception" *Sociometry*, 32 (4): 396-412
- Bartky, S. L. (1990) *Femininity and domination: studies in the phenomenology of oppression*. New York: Routledge.
- de Beauvoir, S. (1973) *Det andra könet*. Stockholm: Almqvist & Wiksell Förlag AB.
- Bengs, C. (2000) *Looking good. A study of gendered body ideals among young people*. Doktorsavhandling. Umeå: Sociologiska institutionen, Umeå Universitet.
- Berger, P. & Luckmann, T. (1991) *The Social Construction of Reality*. London: Penguin Books.
- Bissell, K & Rask, A. (2010) "Real women on real beauty – Self-discrepancy, internalisation of the thin ideal, and perceptions of attractiveness and thinness in Dove's Campaign for Real Beauty" *International Journal of Advertising*. 29 (4): 643-668.
- Blad, S. & Rosang, I. (2014) *Du duger som du är! En kvalitativ studie om unga kvinnors upplevelser av kroppsideal i det senmoderna mediasamhället* (Kandidatuppsats). Halmstad: Sektionen för hälsa och samhälle, Högskolan i Halmstad. Tillgänglig: <http://hh.diva-portal.org/smash/get/diva2:691449/FULLTEXT01.pdf> (Hämtad 2014-11-16).
- Bryman, A. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.

- Burr, V. (1995) *An Introduction to Social Construction*. London: Routledge (elektronisk). Tillgänglig: http://www.google.se/books?id=LliJAgAAQBAJ&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (Hämtad 2014-10-25).
- Butler, J. (1999) *Gender Trouble – Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge.
- Cooley, C. H. (1922) *Human nature and the social order*. New York: Charles Scribner's Sons (elektronisk). Tillgänglig: http://books.google.se/books?id=abo7EABChYAC&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (Hämtad 2014-12-19).
- Diedrichs, P. C. & Lee, C. (2011) "Waif goodbye! Average-size female models promote positive body image and appeal to consumers" *Psychology and Health*, 26 (10): 1273-1291.
- Dittmar, H., Halliwell, E. & Stirling, E. (2009) "Understanding the impact of thin media models on women's body-focused affect: the roles of thin-ideal internalization and weight-related self-discrepancy activation in experimental exposure effects" *Journal of Social and Clinical Psychology*, 28 (1): 43-72.
- Dittmar, H. & Howard S. (2004) "Thin-ideal internalization and social comparison tendency as moderators of media models' impact on women's body-focused anxiety" *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23 (6): 768-791.
- Dove (2004) "Campaign for Real Beauty" (elektronisk). Tillgänglig: <http://www.dove.us/Social-Mission/campaign-for-real-beauty.aspx> (Hämtad 2014-10-18)
- Facebook (u.å.) "Min helt vanliga tjejkropp" (elektronisk). Tillgänglig: <https://sv-se.facebook.com/pages/Min-helt-vanliga-Tjejkropp/226175877583896> (Hämtad 2014-10-20)
- Foucault, M. (2003) *Övervakning och straff – fängelsets födelse*. Lund: Arkiv förlag.
- Fredrickson, L. B. & Roberts, T-A. (1997) "Objectification theory: Toward understanding women's lived experiences and mental health risks" *Psychology of Women Quarterly*, 21 (2): 173-206.
- Frisén, A., Gattario Holmqvist, K. & Lunde, C. (2014) *Projekt perfekt – Om utseendekultur och kroppsuppfattning*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Goffman, E. (2001) *Stigma. Den avvikandes roll och identitet*. Stockholm: Norstedts Förlag.

Grabe, S., Hyde, J. S. & Ward, L. M. (2008) "The Role of the Media in Body Image Concerns Among Women: A Meta-Analysis of Experimental and Correlational Studies." *Psychological Bulletin*, 134 (3): 460-476.

Groezs, M. L., Levine, P. K. & Murnen, K. S. (2002) "The Effect of Experimental Presentation of Thin Media Images on Body Satisfaction: A Meta-Analytic Review." *International Journal of Eating Disorders*, 31 (1): 1-16.

Halliwell, E. & Dittmar, H. (2004) "Does size matter? The impact of model's body size on women's body-focused anxiety and advertising effectiveness" *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23 (1): 104-122.

Harper, B & Tiggemann, M. (2008) "The Effect of Thin Ideal Media Images on Women's Self-Objectification, Mode, and Body Image" *Sex Roles*, 58: 649-657.

Johansson, R. & Muul, M. (2013) *Size Hero – En attitydstudie om unga kvinnors inställning till tvärtomretuschering i magasin* (Kandidatuppsats). Kalmar/Växjö: Institutionen för medier och journalistik, Linnéuniversitetet Kalmar & Växjö. Tillgänglig: <http://nu.diva-portal.org/smash/get/diva2:689847/FULLTEXT01.pdf> (Hämtad 2014-10-16).

Johansson, T. (1997) *Den skulpterade kroppen*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

Johansson, T. (1999) *Socialpsykologi – Moderna teorier och perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Johansson, T., Lindgren, S. & Hellman, A. (2013) *Nya uppväxtvillkor – samhälle och individ i förändring*. Stockholm: Liber AB.

Jönson, H. (2010) *Sociala problem som perspektiv – En ansats för forskning & socialt arbete*. Malmö: Liber AB.

Mattsson, T. (2010) *Intersektionalitet i socialt arbete*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

McKinley, N. M. & Hyde, J. S. (1996) "The objectified body consciousness scale - Development and Validation" *Psychology of Women Quarterly*, 20: 181-215.

Moi, T. (1997) "Vad är en kvinna? Kön och genus i feministisk teori" *Res Publica*, 35/36: 71-158.

Motion 2013/14:So664. *Bättre psykisk hälsa och psykiatrisk vård bland unga*. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Forslag/Motioner/Battre-psykisk-halsa-och-psyki_H102So664/?text=true (Hämtad 2014-11-10).

My Body Gallery (u.å.) "My Body Gallery – What real women look like" (elektronisk). Tillgänglig: <http://www.mybodygallery.com/> (Hämtad: 2014-10-19)

Nationalencyklopedin (u.å.) ”ideal” (elektronisk). Tillgänglig:
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/ideal> (Hämtad 2014-12-20).

Scheff, T. J. & Starrin, B. (2013) ”Ett emotionssociologiskt perspektiv på sociala problem: skam och utsatthet”. I Anna Meeuwisse & Hans Swärd, (red.): *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur & Kultur.

Schilling, C. (2012) *The Body and Social Theory*. London: SAGE Publications Ltd.

Silverstein, B., Perdue, L., Peterson, B. & Kelly, E. (1986) ”The Role of the Mass Media in Promoting a Thin Standard of Bodily Attractiveness for Women” *Sex Roles*, 14 (9/10): 519-532

VeckoRevyn (2012) ”Size Hero: VeckoRevyn retuscherar tjockare” (elektronisk). Tillgänglig:
<http://www.veckorevyn.com/Sizehero/VeckoRevyn-retuscherar-tjockare> (Hämtad 2014-10-11)

VeckoRevyn (2013) ”Det här är Size Hero – VeckoRevyns kampanj mot sjuka skönhetsideal” (elektronisk). Tillgänglig: <http://www.veckorevyn.com/Sizehero/Det-har-ar-Size-Hero> (Hämtad 2014-10-11)

Stephens, D. L., Hill, R. P. & Hanson, C. (1994) ”The Beauty Myth and Female Consumers: The Controversial Role of Advertising” *The Journal of Consumer Affairs*, 28 (1): 137-153.

Stice, E., Schupak-Neuberg, E., Shaw, H. E. & Stein, R. I. (1994) ”Relation of Media Exposure to Eating Disorder Symptomatology: An Examination of Mediating Mechanisms” *Journal of Abnormal Psychology*, 103 (4): 836-840.

Swami, V. & Smith, J-M. (2012) ”How *not* to feel good naked? The effects of television programs that use ‘real women’ on female viewers’ body image and mood” *Journal of Social and Clinical Psychology*, 31 (2): 151-168.

Tangney, J. P., Flicker, L., Hill Barlow, D. & Miller, R. S. (1996) ”Are Shame, Guilt, and Embarrassment Distinct Emotions” *Journal of Personality and Social Psychology*, 70 (6): 1256-1269.

Ungdomsstyrelsen (2013) ”Unga med attityd 2013” (elektronisk). Tillgänglig:
http://www.muuf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/publikation-unga-med-attityd2013.pdf (Hämtad 2014-12-05).

Vetenskapsrådet (u.å.) ”Forskningsetiska principer – inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning” (elektronisk). Tillgänglig:
http://lincs.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf (Hämtad 2014-12-15).

Wolf, N. (1996) *Skönhetsmyten*. Stockholm: Natur & Kultur.

Hej!

Vi heter Alexander Wallentin och Linnea Glädt och är två socionomstudenter som läser vår sjätte termin på Lunds Universitet, Campus Helsingborg. Just nu skriver vi vår C-uppsats som handlar om alternativa skönhets- och kroppsideal.

Tanken med uppsatsen är att undersöka om och hur 18-åriga kvinnor tänker kring de alternativa former av skönhet som idag kan ses i media. Vi har sett en trend inom sociala medier och massmedia, där ”verkliga kroppar” visas upp för att försöka motverka det smala, vältränade skönhetsideal som gäller idag. Vi vet även utifrån tidigare forskning att medias påverkan på unga kvinnors kroppsuppfattning och psykiska mående är stor. Vi vill därför intervjua 18-åriga kvinnor för att undersöka hur de tänker kring de ”naturliga kroppar” som visas upp.

Till vår studie har vi tänkt intervjua mellan 6-8 kvinnor i 18-årsåldern. Vi skulle verkligen uppskatta om ni skulle kunna hjälpa oss att få kontakt med 6-8 elever som skulle kunna tänka sig att ställa upp på intervjuer. Intervjuerna beräknas ta cirka 30-45 minuter. Vi har tystnadsplikt, intervjupersonerna kommer att avidentifieras i arbetet, och den information vi får ta del av kommer inte att användas i något annat syfte än att besvara studiens frågor. Vi kommer att höra av oss till er per telefon inom ett par dagar för att höra om ni skulle kunna tänka er att hjälpa till. Har ni några frågor är ni mer än välkomna att höra av er till oss på denna mailadress alternativt telefonnummer 070 499 33 84. Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar,

Alexander Wallentin & Linnea Glädt

Hej!

Vi heter Alexander Wallentin och Linnea Glädt och är två socionomstudenter som läser vår sjätte termin på Lunds Universitet, Campus Helsingborg. Just nu skriver vi vår C-uppsats som handlar om alternativa skönhets- och kroppsideal.

Tanken med uppsatsen är att undersöka om hur 18-åriga tjejer tänker kring de alternativa former av skönhet som idag kan ses i media. Vi har sett en trend inom sociala medier och massmedia, där ”verkliga kroppar” visas upp för att försöka motverka det smala, vältränade skönhetsideal som gäller idag. Till vår studie har vi tänkt intervjua mellan 6-8 tjejer som är 18 år gamla. Intervjuerna beräknas ta cirka 30-45 minuter. Vi har tystnadsplikt, ni kommer att avidentifieras i arbetet och all information som vi tar del av kommer inte att användas i något annat syfte än att besvara studiens frågor.

Är du intresserad av att hjälpa oss? Hör gärna av dig via mail eller telefon så fort du kan. Om du har frågor är ni mer än välkomna att höra av er då också. Tack på förhand!

Mvh

Alexander & Linnea

Mailadress: alexander.wallentin.449@student.lu.se

Telefon: 070-499 33 84

Temat och frågor

1. Fria tankar kring kroppen

- Vad innebär kroppen för dig?

2. Kroppens betydelse

- Vad tycker du är viktigt med din kropp? Med andras kroppar?
- Vad har du för relation till din kropp? Till andras kroppar?
- I vilka sammanhang tänker du på din kropp? På andras kroppar?

3. Kroppar i media och sociala medier

- Hur tänker du kring de kroppar som visas upp i sociala medier och i media?
- Hur ser dessa kroppar ut?

4. Den verkliga kroppen

- Vad är en verklig kropp? Hur ser den ut? Vad har den för egenskaper?
- Vad tycker du om verkliga kroppar?
- Hur tänker du på en verklig kropp i relation till de kroppar som synd i medier och sociala medier?

5. Användandet av verkliga kroppar

- Vart hittar du verkliga kroppar? (Bilder, internet, kompisar..?)
- Hur använder du verkliga kroppar?
- Hur tänker du på din egen kropp utifrån verkliga kroppar?
- Hur tänker du på andras kroppar utifrån verkliga kroppar?

Tema/Problem	Frågor
Karaktär	Vad är det för typ av problem – hur beskrivs det? Var är problemet lokaliserat? Hur definieras och avgränsas problemet i relation till andra problem?
Orsaker	Vilka orsaker anges? En eller flera sammanhängande orsaker?
Konsekvenser och omfattning	Vilka konsekvenser beskrivs? Beskrivs problemet som hanterbart eller ohanterligt?
Lösningar	Vilka förslag till lösningar ges? Vem anses vara lämplig och/eller ansvarig att lösa problemet?